

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושבעים-ואחת של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, כ"ט בטבת התשנ"ח (27 בינואר 1998)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

ישיבה מיוחדת לזכרו של סגן ראש הממשלה, שר החינוך, התרבות והספורט והשר לענייני דתות, חבר הכנסת זבולון המר, זיכרונו לברכה, במלאות שבעה למותו

דברי יושב-ראש הכנסת לכבוד עיד אל-פיטר

שאלות בעל-פה

מניעת מעבר יהודים לכותל המערבי בימי שישי

הודעת היושבת-ראש

שאלות בעל-פה

קו התפר פרוץ לחלוטין

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק פיצויי פיטורין (תיקון מס' 18) (שריון סכומים

ששולמו לקופת גמל לקצבה), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ביטול פרויקט הר-איתן

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה),

התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות

חריגות בנייה במגזרים לא-יהודיים

אי-תשלום שכר לעובדי עיריית אור-יהודה

הבחירות המוניציפליות בבני-ברק

גביית היטל השבחה

בחירות למועצה המקומית מזרעה

קריטריונים לאיחוד משפחות

הכוונה לאחד את כפר-ברא עם כפר-קאסם

ערעור על החלטות הוועדה המקומית לתכנון ובנייה

**ישיבה מיוחדת לזכרו של סגן ראש הממשלה, שר החינוך, התרבות והספורט והשר
לענייני דתות, חבר הכנסת זבולון המר, זיכרנו לברכה, במלאות שבעה למותו**

היו"ר ד' תיכון:

היום יום שלישי, כ"ט בטבת התשנ"ח, 27 בינואר 1998 – ישיבת הכנסת פתוחה.

מזכיר הכנסת א' האן:

בבקשה לקום.

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקדמים בקימה את פני נשיא המדינה.)

מזכיר הכנסת א' האן:

בבקשה לשבת.

היו"ר ד' תיכון:

על סדר-היום – ישיבת אבל מיוחדת לזכרו של סגן ראש הממשלה, שר החינוך, התרבות והספורט והשר לענייני דתות, חבר הכנסת זבולון המר, זיכרנו לברכה, במלאות שבעה למותו. אני מבקש לקום לדקת דומייה. בבקשה.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח.)

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה לשבת. בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

"מזמור לדוד. ה' מי יגור באהלך, מי ישכן בהר קדשך. הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו. לא רגל על לשנו, לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו. נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימר. כספו לא נתן בנשך ושחד על נקי לא לקח. עשה אלה לא ימוט לעולם."

קל"א. "שיר המעלות לדוד. ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני. אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו, כגמל עלי נפשי. יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם."

היו"ר ד' תיכון:

אדוני הנשיא, חברי הכנסת, משפחת המר, זבולון איננו. היום מלאו שבעה למותו, ואנו עצובים וכואבים את אובדנו. אנחנו ממשיכים בלעדיו, אך רוחו וערכיו עמנו.

קרבות לא מעטים ניהל זבולון המר, זיכרוננו לברכה, בחייו. מרובם יצא מנצח. הקרב האחרון, הקרב על חייו, היה הקשה מכולם. מחלה אכזרית חשוכת מרפא הכריעה אותו. בשעות הקשות, כשגופו התייסר בייסורי תופת, לא נטש זבולון את אמונתו, כי גם הפעם יוכל למחלה הקטלנית ויצא כשידו על העליונה. אפילו את רופאיו עמל לשכנע שיעבור, יתגבר ויחלים.

האמת המרה לא נעלמה מאתנו. מרחוק ליוונו את מאבקו הנואש וידענו כי מצבו אנוש וחסר תקווה. בתפקידי כיושב-ראש הכנסת עמדתי בקשר עם רופאיו, והם לא הסתירו ממני את חומרת מחלתו.

זבולון המר לא קורץ מאותו חומר של מנהיגים כריזמטיים שהעם הולך בעקבותיהם. הוא היה מדריך, מחנך, ראש תנועת נוער שבגר, מהסמלים הרעננים של הארץ הזו. לנו היה חבר אמיתי, אדם, "מענטש", במלוא משמעות המלה.

זבולון עיצב את בני הכיפות הסרוגות, שהלכו וכבשו לעצמם מעמד כתנועה חלוצית, מתנדבת ומשולבת היטב במרכז העשייה של המדינה.

לכנסת נכנס ב-1969, וכיהן בה ברציפות 28 שנים. בחירתו לכנסת בגיל 33 היתה בשורת תקווה לצעירים, ולי בתוכם, שהנה הכנסת נפתחת בפני הדור החדש, דור סיני.

אולי יותר מכל פוליטיקאי אחר חולל זבולון המר את השינוי השלטוני הגדול בארץ. הוא פתח עידן פוליטי חדש והפך את חילופי השלטון לחלק מהדמוקרטיה שלנו. זה היה מהפך היסטורי-אידאולוגי, שהעמיד את ארץ-ישראל במרכז.

זבולון אהב מאוד את תפקידו כשר החינוך. את שנותיו במשרד החינוך ראה כשנותיו היפות ביותר. הוא האמין, כי דמות החברה ודמות אנשיה ייקבעו במסגרות החינוכיות שלה. בתפקיד שר החינוך ראה שליחות חברתית ארוכת טווח, מלאכה שאין לה גבול.

זבולון רצה בחינוך יהודי עממי, היונק מהתורה ומחוכמת הדורות. עם זאת דגל בפתיחות רעיונית, דרך שעשתה אותו מקובל על חוגים נרחבים, משימה לא קלה לשר חינוך חובש כיפה.

כיעד הציב לעצמו שלושה תחומים: העמקת החינוך היהודי הציוני, קידום תלמידים טעוני טיפוח מאוכלוסיות חלשות ושיפור רמת ההכשרה של המורים.

זבולון היה ציוני מאמין. מכאן המפעל הגדול שנרתם לביסוסו – בנות השירות הלאומי. בהתנדבות הבנות לשירות הלאומי ראה ציון דרך, שבעקבותיו צריכים ללכת כל אלה שמטעמים שונים אינם משרתים בצה"ל.

זבולון רצה לראות בישראל חברה דמוקרטית על מכלול גווניה, פתוחה, סובלנית ומודרנית.

זבולון האמין בארץ-ישראל השלמה וביישוב כל אזוריה ביהודים, והיה מנאמניה הבולטים. קשר של אהבה היה בינו לבין הארץ שבה ראה נחלת אבות. את שביליה מדד בטיולים ובצעדות, את יישוביה החדשים הכיר ואת מתיישיביה הוקיר. הוא ראה בהם את ממשיכי המורשת החלוצית, אלא שלא תמיד היה זה רומן של אהבה.

אחד העימותים הראשונים והקשים שבהם עמד מול "גוש אמונים" היה פינוי היישובים בסיני, כחלק מהסכם השלום עם מצרים. המר שלל את הסכם אוסלו, אולם נאלץ להשלים עם קיומו. בלב קרוע חתם על הסכם חברון. הוויתור על חלקי ארץ-ישראל היה קשה עליו מכול.

זבולון היה בצמתים החשובים של הפוליטיקה הישראלית, והיה שותף להכרעות גורליות, אולם את האדם הפרטי העמיד במרכז עולמו. "פוליטיקה באה והולכת", נהג לומר, "אבל מעשה כמו שיקום משפחה יש לו חשיבות-על קיימת ומוצקה, וכל השאר מלים", כלאם פאדי, בלשון.

בשנים האחרונות הוטרד זבולון מאוד מהשסע שבין דתיים לחילונים, שהלך והתעצם. הוא ראה בו סכנה העלולה לערער את יסודותיה של החברה הישראלית כחברה דמוקרטית. כדי להתמודד עם מצב זה הוא יזם הידברויות ומפגשים, במאמץ להגיע להבנה הדדית, הבנה של שותפים. זבולון, האדם בעל הלב, רצה יותר מכול בקירוב לבבות.

ביום העצמאות בשנה שעברה, במעמד חלוקת פרסי ישראל, הזהיר: "מאיים עלינו אויב מבפנים: שנאת אחרים. האם נעמוד בידיים שלובות לנוכח התפרקותה של האומה שאנו ערבים לשלמותה? הרי אם לא נשכיל לנטרל עוינות זו, היא תכריע אותנו".

לתנועתו יחסר מנהיג ומורה דרך, קברניט שידע לא רק לנווט את הספינה בין הגלים הסוערים אלא גם להביאה אל חוף מבטחים. חייו של זבולון המר הסתיימו טרם זמנם. במגירתו נותרו תוכניות רבות, שאותן לא יגשים עוד לעולם.

זבולון המר, האיש הצנוע ונעים ההליכות, החבר והרע, איננו עוד. המסר שהותיר לנו מחייב את ממשיכיו. אנחנו כבר מתגעגעים אליך, זבולון.

לרעה מנחמיה, לבנים ולבנות, ביגונכם הכבד – אינכם לבד.

ראש הממשלה בנימין נתניהו, בבקשה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

כבוד הנשיא, אדוני היושב-ראש, מנחמיה ובני משפחת המר, חברי הבית בהווה ובעבר, זבולון המר יכול היה לומר על עצמו ביושר את דברי המזמור בתהילים: "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות".

זבולון שירת בתפקידים הרמים והנכבדים ביותר. בגיל צעיר מאוד הוא היה למנהיג של תנועה גדולה מאוד. הוא הגיע להישגים אישיים יוצאי דופן, ומנקודת המבט של החברה התחרותית וההישגית שלנו, היו לו כל הסיבות שבעולם להיות גאה מאוד. אבל זו לא היתה דרכו. אף רגע אחד לא גבה לבו. מעולם לא ראיתי אותו מתנשא על מישהו, או מתגאה במעמדו הרם.

אני חייב לומר, שזבולון לא תמיד היה שותף קל, ובוודאי לא היה ותרן. בדברים החשובים לו באמת הוא היה תקיף מאוד, אבל תמיד ידעתי שהוא לא עושה שום גינונים של שררה ושום חשבונות של כבוד, וזה, כידוע, נדיר למדי בפוליטיקה שלנו.

שמענו בימים האחרונים דברים על הבית שבו הוא גדל, בית של פועל בבית-חרושת, עני בחומר ועשיר ברוח. ואני רוצה לומר משהו על הבית הזה שזבולון הקים. הייתי שם, לצערי, רק אחרי מותו, כשבאתי עם רעייתי לנחם את המשפחה, אבל למדתי הרבה מאוד מן הביקור הזה.

התרשמתי עמוקות גם מהבית במובן האנושי, מהרעה מנחמיה ומן הילדים, מן האווירה שביניהם, בינם לבין לעצמם, ובינם לבין זולתם, אבל התרשמתי גם מהבית במובן הפיזי, פשוטו כמשמעו: הדירה בקומה הרביעית, שכולה אומרת צניעות וספרים. כבר לא רואים היום דברים כאלה. ספרים על פני כל קירות הבית: ספרי קודש וספרות יפה, ספרי מדע וספרי הגות, ולא בכריכות עור ובאותיות זהב, אלא ספרים משומשים, ספרים שקוראים בהם. בשני המובנים של הבית, האנושי והחומרי, זה נראה כמו בית מובהק של אנשי רוח צנועים, ובשום אופן לא בית של שר בישראל, במובן של מיניסטר.

כמו הבית, גם העקרונות לא היו של מי שעושה קריירה פוליטית בעולם התחרותי וההישגי של ערב שנת 2000. החינוך הוא לא שדה פעולה שמביא הישגים מיידיים, ובוודאי לא החינוך לערכים. בעיני זבולון זה היה העיקר, ובזה הוא עסק בעקשנות ובהתמדה: בהנחלת ערכי הנצח של עם ישראל לדורות של צעירים בישראל ובעשיית כל מה שביכולתו לעשות כדי לגשר על הפער הנפער בין חילונים לדתיים.

יריבים של זבולון קראו לו "המתלבט הנצחי". הם פשוט לא הכירו אותו. זבולון המר היה פתוח להקשיב, לשקול, לשמוע עוד דעה, לחשוב שוב. זה היה עיקרון אצלו, לזכור תמיד שיש עוד דעות ולהביא אותן בחשבון – לפני שהוא מכריע. אבל, אחרי שנפלה אצלו החלטה, הוא היה נלחם עליה כארי, ובדרך כלל היה משיג את שלו; אומנם בדרכי נועם ובשקט, אבל בתקיפות לא קטנה.

מטבע הדברים, אדוני היושב-ראש, היתה הבלטה תקשורתית לפעילות שלו למען שלמות הארץ, אבל יותר מכול הדאיגה אותו שלמות העם. הוא עסק בזה הרבה. הוא היה מוכן להידבר עם כל יריב, והאמין תמיד שהמשותף יכול לגבור על המפריד.

הוא היה מנהיג בישראל, מחנך מעצם הווייתו, מחנך דגול, וכל כולו ספוג ברוח אהבת ישראל ובשאיפה לטפח ולהגביר את האחדות בעם.

אנחנו נוהגים לומר, שבפוליטיקה אין אהבות, אלא אינטרסים. זבולון המר הפר גם את הכלל הזה. אהבנו אותו, ממש כך, והוא יחסר לנו מאוד.

מיכה הנביא אומר: "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". גם הפסוק הזה כאילו נאמר, מלה במלה, על זבולון המר.

יהי זכרו ברוך.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אהוד ברק, בבקשה.

אהוד ברק (העבודה):

אדוני הנשיא, כבוד היושב-ראש, מנחמיה ובני משפחת המר היקרים, חברי הכנסת, ארבע תמונות עולות בזיכרוני ממפגשים עם זבולון המר:

ראשונה בהן – יוני 1983, שנה לאחר מבצע "שלום הגליל", ממשלתו של מנחם בגין, זכרו לברכה. אני כראש אמ"ן צעיר, וזבולון כבר שר ותיק, יחד עם חברו, ייבדל לחיים ארוכים, יהודה בן-מאיר, מסביב לשולחן הממשלה, ויותר מזה, במסדרונות, בשיחות מחוץ לחדר הממשלה. שניהם מחפשים דרך לפתור את המצוקה והמבוכה הגדלה והולכת סביב ההתפתחות ותוצאות המלחמה; מחפשים דרך לשלב תחושה חזקה של אחריות ביטחונית, הזדהות עם צדקת דרכנו, יחד עם הרגישות האנושית העמוקה לחיי אדם וההד של דברי הבנים, בני הכיפות הסרוגות, חניכיו של זבולון, שנלחמים יום יום בלבנון.

תמונה שנייה – לאחר רצח יצחק רבין, ואני כבר שר החוץ. זבולון התייסר בארבע עיניים, הרבה יותר ממה שהיה מוכן לחשוף בדבריו בחוץ, על התהליכים שהביאו לרצח, על המשמעות; חרד לקרע ההולך ונפער בעם, חרד לסטיגמה שחלילה תדבק במצחו של קהל גדול, רחב, שלם, בני הכיפות הסרוגות, אנשים דתיים בכללם, שתרמו את כל חייהם ואת כל הווייתם להזדהות עם המדינה; מספר בכאב על תגובות של בנים ובנים של חברים, שחוזרים מהכיכר יום ויומיים אחרי הרצח, שבאו להזדהות, והם נתקלים לפעמים בתגובות קשות, ומחפש דרך פוליטית, ציבורית ואנושית לחדש את הדו-שיח ולמנוע, חלילה, קרע או מאבק של אחים.

תמונה שלישית – לפני כחודשיים, היום האחרון של זבולון בכנסת. זבולון בא אל לשכת יושב-ראש סיעת העבודה לחתום יחד עם בני הנוער של בר-אילן ובני הנוער שלנו על הסכם פוליטי בין תנועות הסטודנטים. זיכרונות על הברית ההיסטורית וכאבי ההווה וכאביו שלו, והתחושות שאנחנו זורעים זרעים לעתיד, והדימוי של חוני המעגל שעולה בשיחה שלנו, וקולו שלפעמים בוגד בו, והעוצמה הפנימית שקורנת ממנו, ותחושת הכאב שמחלחלת בי, כשאתה מסתכל בפניו ואתה יודע שאינך יודע אם תראה אותו שוב בלשכה הזאת.

והתמונה האחרונה – בשבעה, בביתם של זבולון, זיכרוננו לברכה, ומנחמיה. בתוך השיח של קהל האבלים, גם עיני, כמו עיניו של ראש הממשלה, נודדות אל מדפי הספרים. כבר נאמר: אמור לי מה הם הספרים על המדפים בד' אמותיך ואומר לך מי אתה. זה לצד זה "משנה תורה" ו"היד החזקה" וכתבי הרב קוק האב, ולצדם "סקיפיו אפריקנוס" של לידל הארט, סקיפיו שהכריע את חניבעל, ולוטוואק עם "אסטרטגיה רבתי של האימפריה הרומית", ואניטה שפירא עם "ההליכה על קו האופק", תולדות תנועת העבודה ועלייתה לכוח פוליטי בראשית שנות ה-30, וגרשם שלום על הקבלה, וספר קטן על ולטר בנימין. וכשאתה רוצה לדעת מנין שאב זבולון את תעצומות נפשו ואת אופיו, את שורשיו – כל מדפי הספרייה וכל הספרים הם חלק מזבולון המר.

חייו של זבולון עמדו בסימן מאמרו-שורתו של המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק: "יהי חלקי עמכם ענווי עולם", ישרי דרך.

בשלוש הטביע זבולון את חותמו על דורנו שלנו: בהנהגת דור הכיפות הסרוגות, בהבאת החינוך למרכז ההווה הלאומית ובהנהגת תרבות פוליטית של סובלנות ושל כבוד הדדי לכל אורך דרכו.

על שלושה דברים יעמוד בתודעתנו לתמיד זכרו של זבולון המר: על האמת ועל הציונות ועל האמונה.

רבן שמעון בן גמליאל, בפרק א' של פרקי אבות, אומר: "על שלושה דברים העולם עומד: על האמת, ועל הדין ועל השלום". כן יהי רצון.

תחסר לנו מאוד, זבולון, יהי זכרך ברוך.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת דוד לוי, בבקשה.

דוד לוי (הליכוד-גשר-צומת):

כבוד הנשיא, אדוני היושב-ראש, משפחת המר היקרה, כנסת נכבדה, במשך למעלה משנות דור לא נפקד מקומו של זבולון המר בבית הזה. כמחצית שני ימיו הקדיש כחבר הכנסת וכשר בממשלות ישראל לקידום הנושאים הלאומיים והחברתיים.

אי-אפשר לדבר על זבולון כמי שהיה. קשה. הלב ממאן להשלים עם הליכתו הפתאומית. וגם המוח הממציא, היוצר, של חברי הכנסת בבית הזה מתקשה מול אפסות המלים ככלי ביטוי לאבדה הגדולה ולמכאוב המאחד את כולנו ואת העם כולו. הליכתו של זבולון היא כעץ רענן שנעקר מן הנוף הפוליטי והאנושי שלנו. היה זה עץ יפה, עץ רענן, ככתוב: "שתול על פלגי מים", עם שורשים עמוקים באדמת המולדת, ועם עלים ירוקים תמיד, שלא יבשו ולא נבלו לאורך כל חייו, חרף מכשולים שניצבו בדרכו, שהיתה רוויית אתגרים ומבחנים.

קשה לדבר על זבולון כמי שהיה ואינו עוד, כי באמת נכוננו לו עוד שנים של פעילות, של יוזמות, של תרומה בתקופה הקשה שאנחנו חיים בה.

הכרתי את זבולון לפני 30 שנה. נכנסנו יחד לכנסת בשנת 1969. אל הכנסת הגיעו צעירים, נציגים של דור חדש, שצמחו במפלגותיהם והביאו עמם אמביציה, סגנון חדש, פעילות אחרת. היתה זו תקופה שבישרה תרומות ותמורות בחיינו הפוליטיים והחברתיים. לא היה אפשר להתעלם מן הצעיר הנמרץ, התקיף, עם הבלורית ועם הכיפה הסרוגה. הוותיקים דאז, המנוסים, שבחנו כל חדש שהגיע אל הבית הזה, הכירו אט-אט בכשרונותיו. הוא היה נעים הליכות, עממי, חייכן תמיד, הקרין ביטחון עצמי מז'אנר אחר. אנשים הלכו אחריו והאמינו בו, והוא היה למרכז הפעילות הפוליטית בבית הזה.

במרוצת הזמן, אף שסירב בהתחלה – ואני זוכר – היה לשר הסעד. היתה זו תקופה קשה, עם תלאות חברתיות, ואני, כצעיר שבא עם החבורה ההיא, השמעתי מעל הבמה הזאת את הזעקה של חלק גדול בעם, בשכונות ובערי הפיתוח. הוא היה שר הסעד והיה צריך להשיב לי, ולאחר שענה מה שענה, אני זוכר שניגשתי אליו ואמרתי לו: אדוני השר, האם תואיל לבוא עמי לבקר במקום מסוים? בו במקום ענה: כן. יצאנו אל שכונת הקטמונים וראינו איך משפחות שלמות סובלות, חיות במחנק.

באותו רגע הכרתי את זבולון האחר, האדם החם. ראיתי שענינו התמלאו דמעות. אהבתי אותו מאותו רגע, ונהיינו ידידים. לאחר מכן, במהפך ב-1977, מצאנו את עצמנו שנינו חברים בממשלה, ולאורך זמן כך זה נמשך. הידידות הזאת לא נפגמה אף לא פעם אחת. שירתנו – אם אפשר להשתמש במושג הזה – בכל הממשלות שבהן היו שותפות המפלגות שלנו.

אני זוכר אותו כשר חינוך, איך חי את התפקיד, איך כאב את כאבם של אלה, של ילדים ושל הורים אשר לא יכלו להעניק לעצמם ולילדיהם את התנאים אשר יאפשרו להם להתקדם. הוא האמין באדם. קדושת העם היתה בעיניו צו יהודי עליון. כך היית מוצא אותו בעיירה ובשכונה, מחבק איש, אשה, זקנה, סובל ומתעניין.

הוא עשה למען מעמדו של המורה בישראל, היה יוזם של ועדת-עציוני, אשר קבעה את מעמדו של המורה בישראל. הוא לא התפשר אף פעם עם שום שר אוצר שאני זוכר בעניין של תקציב החינוך. הוא היה לוחם חברתי מאין כמותו. הוא הרגיש את כאבם של רבים, ונתן לזה ביטוי בכל הממשלות שבהן השתתף, עד לתקופה האחרונה.

לא היינו מתאמים בינינו, אבל דיברנו אותו דבר, ועמדותינו היו דומות בכל התחומים. זבולון לא השתנה, ושולחן הממשלה ברבות השנים לא היה מבחינתו מנוחת הלוחם. השקפת עולמו נשארה כמו שהיתה, אבל האחריות שרבעה על כתפיו היתה כבדה מאוד. הוא ראה את המכלול והבין את האחריות, ומשום כך היה שקול, היה אחראי; והתלבטות איננה חולשה, מי שאינו מתלבט הוא רובוט, וזבולון היה אדם רגיש.

אני זוכר, בהיותי שר בינוי ושיכון, איך הוא התעניין בפרויקט שיקום השכונות, איך יצא אתי אל השכונות, לראות, לבקר ולשאול. אילו מפעלים גדולים עשינו יחד בתחום השיקום החברתי, בבתי-ספר, בספריות, במתנ"סים ובתוכניות לגיל הרך ולזקנים.

ההתיישבות היתה מבחינתו זכות. יישומה בהגשמה היה אולי הנחמה על כל מה שעבר. והוא היה מתעניין, כמעט כל שבוע היה שואל על כל יישוב – מה קרה, מה נבנה; והיו לו משאלות. הוא היה נציג אמיתי ואותנטי לאותם אנשים שעמם גדל ובראשם צעד ואת דרכם אהב.

לפעמים גם לא הבינו אותו, גם בתחום המדיני, ואני חייב לו זאת. לא שזבולון השתנה; זמנים השתנו, ובמקום "ללכת על כל הקופה", ידע שצריך לעמוד על העיקר ולשלוט בעניינים, ולא לתת למצב להשתלט עלינו. זה היה זבולון רב העשייה והתושייה, המנהיג. נכון, מסוג אחר, עממי עם החיוך הנצחי.

ראיתי אותו בימיו האחרונים ולא שאלתי, שכן ידעתי מה הוא עובר, כפי שרבים מאתנו ידעו. הייתי מתעלם כביכול. הוא היה מספר לי: תראה כמה רזיתי, דוד. לא הייתי שואל והייתי מחייך. ובדיון על התקציב האחרון יושבים שרי הממשלה כאן וזוכרים איך הוא עמד גם בכוחותיו האחרונים והלם על השולחן וצעק ולא הרפה, ומאחורי המספרים הוא ידע לקרוא ולראות את האנשים ואת הנושאים, ובצאתנו אמר לי: אני בתקציב הזה לא אתמוך, ויהי מה. הוא הלך ואני עזבתי, הצטלבות של דרך, וברעיון משותף של אמונה אחת.

הוא יחסר לנו מאוד. למשפחה זו אבדה נוראה של אב, עטרת ראשכם, ואתם מרגישים בחסרונו ותרגישו עד הסוף, עד סוף הימים, אבל ודאי תזקפו את קומתכם ותרימו את ראשכם, כי ראש המשפחה היה כזה, והוסיף לעם ישראל רק גאווה בתרומתו הסגולית. למפלגתו, המפלגה הדתית-לאומית, אבד מנהיג ומורה דרך צעיר, נמרץ, אוהב את הבריות, שחדר אל הלב של כל אחד שהכיר אותו. למדינה ולעם אבד בן לתפארת, שהיה כמין אבן מבריקה בפסיפס שלנו, ביש שלנו.

לי אבד חבר. לא נולדנו באותו הכפר ולא גדלנו באותה שכונה, אבל ידענו להעריך איש את רעהו. אהבתי אותו. חבל לי עליך, זבולון, אזכור אותך תמיד, את הצעיר הנמרץ, הביישן והחייכן, המנהיג הצעיר בעל הבלורית היפה והכיפה הסרוגה. יהי זכרך ברוך.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אריה דרעי, בבקשה.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני הנשיא, אדוני היושב-ראש, הרב הראשי לישראל, בני משפחת המר היקרים, חברי הכנסת, מכירים ומוקירי זכרו של זבולון, במסורת היהודית נתפס ההספד כממלא תפקיד כפול, ובלשון חז"ל: "יקרא דחיי ויקרא דשכבי". "יקרא דחיי" – כלומר, לכבודם של החיים, בני משפחתו, מוקיריו של הנפטר שמספידים; "יקרא דשכבי" – כלומר, לכבודו של הנפטר הטוב, לספר לעולם כי יצא בשם טוב מן העולם. אך מעבר לפירוש המילולי של התפקיד הכפול של ההספד, מצוי רעיון עמוק יותר. "האדם נולד יחידי", אומרים חז"ל, ומכאן ערכיו. למרות חשיבות הציבור במסורת היהודית, לכל אדם תפקיד ייחודי. הוא נולד יחיד כי יש לו תפקיד הייחודי לו, שירת חיו, אם תרצו, התפקיד שאותו הוא מגלם וממנו עולה המסר לעולם כולו. ההספד הכפול הוא העלאת ייחודו היחידי שלו, של הנפטר, אותו דבר שבו התייחד, והעלאה זו היא מעבר לחובה לכבד את הנפטר. גם מסר לחיים שיישארו ללמוד הוא ייחודו של הנפטר, לאמץ את שירת חיו הייחודית בתוך הרמוניית החיים הנשארים ולהמשיך את המנגינה שלא ניתן להפסיקה.

כולנו הכרנו את זבולון כאדם, כחבר, כשר, כיריב פוליטי, וחוט של חסד היה משוך על כל פעילותו, חסד והגינות ונועם הליכות, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

אך מה היא שירת חיו של זבולון? במסורת היהודית, שבה היה זבולון נטוע באופן כה עמוק ושורשי, שמו של אדם מורה על מהותו, מייצג את המהות ומכוון את האדם להגשימה. זבולון, במסורת חז"ל, כבנו של יעקב, מיוצג בפסוק מברכת משה רבנו לשבטים במלים: "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך".

זבולון היה שם הצמוד ליששכר בשוויון גמור ובשותפות גמורה. חז"ל מספרים לנו, כי בין יששכר לזבולון הייתה שותפות עסקית ושותפות גורל. זבולון היה סוחר היוצא למרחקים לסחור, לפרנס, לייצא כלפי העולם שבחוץ, ואילו יששכר היה יושב אוהלים, לומד תורה, שהטה שכמו לסבול עולה של תורה.

חז"ל מספרים, כי זבולון ויששכר עשו ביניהם עסקה, שזבולון יפרנס את יששכר ובתמורה יחלק יששכר עם זבולון את חלקו בשכר התורה. השותפות, על פני הדברים, היא חלק בעולם הזה לטובת חלק בעולם הבא, אך זו השקפה שטחית. אין נקודות השקפה בין העולם הזה לעולם הבא. נקודת ההשקפה היחידה מצויה בתוך האדם הנטוע ומורכב משני עולמות. שותפות מסוג יששכר וזבולון תיתכן, לכן, רק במקום שבו השותפות מבוססת על חלקי האדם עצמו. כל צד מביא לעסקה את ההכרה שבחשיבות חלקו של הזולת ואת ההכרה במגבלותיו ובכישוריו שלו ושל זולתו. זבולון מכיר בחשיבות עיסוקו של יששכר, אך מכיר ביתרונה היחסי בעיסוקו שלו. אותם דברים נכונים לגבי יששכר, המכיר כי "לא תוהו בראה, לשבת יצרה", וכי יישובו של עולם מחייב עשייה בעולם, עבודה, מסחר, חקלאות, רפואה. יששכר בתורתו וזבולון בעבודתו, וכל אחד שמח בחלקו, מעריך ומוקיר את זולתו ואת מעשיו.

זבולון היה מייצג נאמן ומוביל של תורה ועבודה, קצוות והפכים – העולם הזה והעולם הבא. זבולון, למרות זאת, לא היה איש פשרות. הוא לא ויתר על מה שנראה לו חשוב ועקרוני, אבל הוא היה איש של הרמוניה, אדם הנטוע במעשה, אך מוקיר תורה ומכבדה, איש תורה הקשור לרבותיו, דולה ומשקה מתורתם, מחנך ומורה דרך לקהילתו, אך לצד זה איש מעשה ומעש, איש של הרמוניה, כי זבולון קיים בעצמו את ה"יששכר וזבולון"; חלקו הזבולוני לא דחק את היששכרי, ולהיפך.

זבולון לא חשב שיששכר פרזיט, עלוקה מוצצת דם, ויששכר שבו לא חשב שזבולון שני לו בחשיבותו. זבולון, כמי שהיה נטוע ברגליו בעשייה וראשו ברוח, גישר בין חלקי העם, אלו שבעשייה הרחוקים מהרוח ואלו שברוח הרחוקים מעשייה, גשר חי שאנשים חיים עולים ויורדים בו. שירת חייו של זבולון היא אותו גשר חי, גשר חי הבנוי לא רק על הסובלנות המבוססת על נימוסים חיצוניים של תרבות דיבור – אתה פרזיט אך לא אומר זאת, או אתה נאצי אך לא אגיד זאת; זו סובלנות של איפוק, שתוחלת חייה קצרה וסופה להגיע לפיצוץ כשהקליפה מתפוגגת.

זבולון היה סובלן כי הוא העריך את הזולת; חלק עליו, אך ראה לעומק את הצד שלו. הוא העריך תורה ולומדיה והעריך את המעשה. ראה את החיובי ואת הגרעין הפנימי של חלקי העם השונים ואת המכלול: כולנו בני אברהם, אנחנו יהודים.

ומכאן ל"יקרא דחיי" – מה עלינו ללמוד משירת חייו של זבולון? המסר ברור: רגע לפני פיצוץ חברתי בין דתיים לחילונים, בין מזרחיים לאשכנזים, בין עולים לוותיקים, נפסיק את ההסתה, אל נזרוק כיפות ואל תקראו שמות, אל תזרקו אבנים ואל תוציאו אחים מכלל ישראל. על קברו הטרי של זבולון אני קורא לכולנו: אל נוריד עצמנו אלי קבר. דמוקרטיה היא טכניקה, סובלנות והערכה הדדית הן תכונה נפשית שאפשר וצריך לרוכשה.

היינו עדים, לאחר רצח רבין, זיכרוננו לברכה, להצמדת סטיגמה לציבור שלם וטוב, לציבור הדתי-לאומי, ללא בסיס, ללא הבחנה. ציבור אידיאולוגי, מסור לארצו ולאמונתו, הושם למרמס בשם עקרונות דמוקרטיים, כביכול, ובציניות שאין דומה לה.

לאחרונה מוצג הציבור החרדי באופן מבזה, מתעתע, באופן שאינו מבחין בין עובדות לדעות, באופן גס ובוטה, שמזכיר לעתים את "הפרוטוקולים של זקני ציון". ואיני מתכוון לוותר גם לציבור שאני חלק ממנו, המציג חלקים מהעם היהודי באופן מעוות ובאי-הבנה מדהימה, לעתים, לסגולות היהודיות החזקות ולאידיאולוגיה היהודית המפעמת בו.

אני קורא לכולנו לאמץ את אמירת בני יעקב: "אבל אשמים אנחנו". כולנו בני איש אחד אנחנו. בטרם נאבד ובטרם תכלה בנו שנאת האחים כל חלקה טובה – הניחו, למדו מזבולון אהבת אחים מה היא, אהבת עם ישראל מה היא, סובלנות מה היא, בטרם יחלחל בנו ארסם של מוציאי שם רע. הניחו, די למחלוקת, די להסתה. תהי אהבת התורה, האדם והעם של זבולון נר לדרכנו, ויהי זכרו ברוך.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כבוד הנשיא, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אלמנת המנוח, בני ביתו וידידיו, את זבולון המר הכרתי לפני שנים רבות, הכרתי אותו כמחנך, כמנהל בית-ספר, כמפקח במשרד החינוך והתרבות וכחבר הנהלת מרכז הסתדרות המורים.

הערכתי את זבולון כשר חינוך ותרבות מצוין, שעשה רבות לקידום מערכת החינוך במדינה.

תמכתי במאבקו הצודק לקידום מעמד החינוך והמחנכים במדינת ישראל. הוא ניהל מאבק עיקש, שזכה לתמיכת כל חברי ועדת החינוך והתרבות בכנסת, כדי למנוע קיצוצים שהיו עלולים לפגוע במערכת החינוך.

גם מערכת החינוך הערבית במדינה, שסבלה ועדיין סובלת, לצערי, מפערים גדולים לעומת מערכת החינוך היהודית, ידעה התקדמות רבה בתקופתו. תוכנית החומש הראשונה אשר התווה בוצעה כמעט במלואה. לשולמית אלוני ולאמנון רובינשטיין, "יבדלו לחיים ארוכים, היה חלק גדול בביצועה. אבל הוא לא שקט, הוא גם פעל להתוויית תוכנית חומש שנייה כדי לסגור את הפערים ולקדם את מערכת החינוך הערבית.

בענייני חינוך, ענייני הילד, המורה, דרכינו נפגשו. הפעם האחרונה שבה נפגשנו בכנסת היתה הפעם האחרונה שהוא הופיע כאן בכנסת. מסרתי לו שני בקבוקי שמן זית, מה שנקרא בערבית "כיסחה", עשויים מגרעינים שחורים בעלי תכונות ריפוי ידועות במסורת. הוא הגיב במלים חמות, שלא אשכח אותן לעולם. הוא אמר: אני שמח על שנשארו ידידים למרות חילוקי הדעות הפוליטיים בינינו. אכן נפגשנו בעניינים הומניים, בנושאי חינוך, אך נפרדנו בנושאים מדיניים.

זבולון המר, כמנהיג המפד"ל, היה איש ארץ-ישראל השלמה ובעד ההתנחלויות בשטחים. אני, כיושב-ראש מד"ע, התנגדתי וממשיך להתנגד להתנחלויות ורואה בהן מכשול לשלום. אני תומך בהסדר של שלום, שיבטיח הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה ליד מדינת ישראל.

אך למרות חילוקי הדעות הפוליטיים הערכתי תמיד את זבולון המר, את יושרו, את אומץ לבו, את צניעותו ואת דאגתו לחינוך. מעל לכול ראיתי בזבולון אדם הומני, אציל נפש ואוהב בריות. אזרחי המדינה הערבים העריכו תמיד את זבולון המר ואת מפעל החיים שלו בתחום החינוך. כולנו כאבנו את מותו, גם אם לא הסכמנו אותו ועם משנתו הפוליטית. אבל נזכור אותו תמיד כאדם לוחם, כאדם אמיץ שפעל רבות למען החינוך והמחנכים.

תמיד נזכור אותו כבן אדם הגון ונעים הליכות. יהי זכרו ברוך. אללה ירחמו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. האחרון – שר התחבורה מר יצחק לוי, בבקשה.

שר התחבורה י' לוי:

כבוד נשיא המדינה, אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה, שרים, חברי כנסת, ראוי להזכיר את נשיא תנועתנו ד"ר יוסף בורג היושב אתנו כאן, ואחרונים אחרונים חביבים ויקרים, משפחת המר, במסע ההלוויה של זבולון ירושלים עמדה מלכת; מסע ההלוויה מהכנסת, דרך משרד החינוך והתרבות בואכה הר-הזיתים, ממרומי הר-הזיתים. השעה שעת ערב, האנשים בחוץ, וכאשר ההלוויה עוברת כולם עומדים. לא היה צריך משטרה כדי לעצור את האנשים. חשבתי בלבי, מי אלה העומדים, האם רק בעלי כיפות סרוגות? לא ולא. האם רק תלמידי בית-ספר הכואבים את הסתלקותו של שר החינוך של מדינת ישראל? לא רק הם; גם הם. האם אלה אנשים שאולי פנו לזבולון המר ב-30 שנות כהונתו ופועלו הציבורי ונעזרו בו בכל מיני עזרות? גם הם, אבל לא רק הם. עמדו שם גם אנשים שהכירו את זבולון מהעיתון, מהטלוויזיה או מפעילותו הציבורית, העריכו אותו, אהבו אותו ועמדו מלכת. כל ירושלים עמדה מלכת לכבודו של זבולון, זבולון המנהיג, זבולון החבר, זבולון איש ירושלים וזבולון איש ארץ-ישראל.

חיפשתי פסוק שיאפיין, שיסייע לי לאפיין את זבולון. מצאתי הרבה, לא רק אחד. בסופו של דבר בחרתי לקרוא פסוק אחד ולנסות לבאר אותו על-פי דרכו של המהר"ל מפראג, כדי לנסות לאפיין במעט את זבולון. הפסוק בספר דניאל אומר: "והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". מסביר המהר"ל, שהפסוק הזה כולל שני סוגי אורות: אור זוהר הרקיע ואור הכוכבים. אור זוהר הרקיע הוא אור השמש, הוא אור היום, הוא אור מקיף, הוא אור שמאיר את הכול. אור הכוכבים הוא אור מצומצם יותר, הוא אור פרטי יותר, הוא אור נקודתי יותר. חשבתי כמה אור מותיר לנו זבולון, גם אור כללי וגם אור פרטי. כמה אור היה במעשיו – האור הכללי, אורה של ארץ-ישראל, אורה של תורת ישראל, אורו של עם ישראל. הדברים אצל זבולון לא סתרו זה את זה, אלא השלימו זה את זה בהתמודדות קשה עם המציאות. מעולם לא שמעתי את זבולון אומר ששלושת הדברים סותרים זה את זה. זבולון היה נאמן לתורת ישראל, זבולון היה נאמן לכל עם ישראל, זבולון היה נאמן לארץ-ישראל. זבולון היה נאמן למדינת ישראל ולכל תושבי מדינת ישראל.

כבר דיברו על פריצות הדרך שלו ועל הדרך שבה הוא עשה זאת. דיברו אולי על התקופה נוראת ההוד שזבולון פעל בה, מלפני מלחמת ששת הימים ועד היום, עם כל התהפוכות, עם כל הלמעלה ולמטה שעבר עם ישראל, וזבולון שוחה בין הגלים ומוביל, מוביל וממשיך להוביל, פעם בעת ניצחון ופעם בעת משבר, גם משבר תנועתי וגם משבר מדיני וגם משברים אחרים.

אולי עוד כמה מלים על אור הכוכבים שהאיר זבולון – לא על האור הכללי, כי על כך דובר הרבה. כולנו הכרנו את זבולון וכולנו יכולים להעלות דברים פרטיים רבים, כמו למשל בשנה וחצי האחרונה, שבה הייתי קרוב מאוד אליו בעבודתנו המשותפת בממשלה – היינו צריכים בשנה וחצי הזו ללכת הרבה לניחומי אבלים, ניחומי אבלים של חייילים שנפלו, ניחומי אבלים של אנשים שנפגעו. לאחר ביקור כזה זבולון היה בא לחלק חוויות והיה בוכה ומזיל דמעה; אבל באמת, בכאב נוראי על כל אחד, על כל אלמנה, על כל יתום, על כל טרגדיה. זה היה זבולון האיש, אדם מלא רגשות, אדם מלא טוב לב, אדם מלא השתתפות בצער כל אחד ואחד. עם זאת, כפי שנאמר כאן, אדם שידוע לעמוד על שלו.

התחננתי לפניו בישיבת הממשלה בנושא התקציב שילך הביתה, היה מאוחר, בשעות הקטנות של הלילה. הוא אמר לי שהוא לא הולך כל זמן שהוא לא בטוח שהוא יוכל לבצע את תוכניותיו במשרד החינוך. היה קשה לו, והוא נשאר למגעים ולכל מה שהיה צריך. הוא אמר, שזה קרב, זו מלחמה, ונושא החינוך לא ייפגע – אני נשאר כאן.

אפשר עוד להאריך, אדוני היושב-ראש, אבל לא אאריך. אני רק רוצה לומר, אולי להביע רגש – מלבד רגשי הכאב, הצער והגעגועים הגדולים שתוקפים אותנו, אולי יורשה לי גם להביע רגש של גאווה גדולה. כל העם מתאבל על זבולון, כולם מצטערים, יריבים פוליטיים שעמדו על הדוכן הזה והטיחו בו דברים קשים על עמדותיו המדיניות, כולנו יחד מצטערים מאוד, אנשי "בני עקיבא" ואנשי "השומר הצעיר", יהודים ולא יהודים. אנחנו גאים בך, זבולון מנהיגנו. אנחנו גאים על שהיתה לנו הזכות לעבוד יחד אתך, לעבוד תחת הנהגתך. לא כל אחד זוכה. לא כל אחד זוכה להיות מובל על-ידי אדם שמפיץ אור מקיף כל כך, גדול כל כך. אני חושב שאין ספק שמורשתך היא נר לדרכנו מכל הבחינות.

בשם מפלגתי אני רוצה להודות גם לכל המנחמים את המפלגה ואת המשפחה. ודאי שהגיעו למשפחה אלפי ורבבות ניחומים. גם אלינו כמפלגה הגיעו ניחומים רבים. אני רוצה להודות לכל היושבים בבית הזה שהביעו כל כך הרבה אהבה לזבולון המר. אנחנו נמשיך את מורשתו ונקווה, בעזרת השם, שיהיו לנו הכוח והתבונה לעשות את זה לטובת עם ישראל; שהוא בשמים יהיה גאה בנו כמו שאנחנו היום גאים בו. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

בבקשה לקום.

מזכיר הכנסת א' האנ:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את צאת נשיא המדינה מאולם המליאה.)

היו"ר ד' תיכון:

אפשר לשבת.

ישיבת אבל מיוחדת לזכרו של סגן ראש הממשלה, שר החינוך, התרבות והספורט והשר לענייני דתות, חבר הכנסת זבולון המר, זיכרוננו לברכה, מסתיימת.

יוצאים להפסקה. הדיונים יחודשו בעוד עשר דקות. תודה.

(הישיבה נפסקה בשעה 17:01 ונתחדשה בשעה 17:18).

דברי יושב-ראש הכנסת לכבוד עיד אל-פיטר

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, ישיבת הכנסת מתחדשת בברכה לרגל עיד אל-פיטר. חברי הכנסת, בשם הכנסת אני מברך את בני העדה המוסלמית בברכת חג שמח לרגל עיד אל-פיטר. מועד החג הבא עלינו לטובה חל לאחר צום ארוך של חודש. מי ייתן והחג, בשנה הבאה, יחזור אלינו כששלוש ישרור בינינו לבין שכנינו המוסלמים וכל ארצותיהם.

אני מקווה, באמת, שתעבירו את הברכה הזאת לכל ציבור המוסלמים בארץ ומחוצה לה.

כן, בבקשה. רבותי, חבר הכנסת מאיר שטרית, תאמין לי שאתה מפריע לי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשם חברי הכנסת הערבים כולם, בשם הציבור הערבי, אנחנו מודים לך, אדוני היושב-ראש, על הברכה שלך, ותרשה לי לברך מכאן, בערבית, את הציבור הערבי.

(נושא דבריו בשפה הערבית; להלן תרגומם לעברית:

ברצוני לאחל את מיטב הברכות לציבור המוסלמים בארץ ובעולם כולו לרגל עיד-אל-פיטר. אני תקווה, כי בחג הבא נזכה לבואו של השלום והשלווה לעם הערבי, לעם בישראל ולכל עמי האיזור. מי ייתן יבוא עלינו השלום הצודק והכולל באיזור הזה ובכל רחבי העולם. תודה רבה.)

היו"ר ד' תיכון:

תודה. כתוב לי כאן בערבית: כול עם ואנתום בח'יר.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

לא. — —

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. אני יודע. אז קראתי את זה איכשהו בסדר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כול עם ואנתום בח'יר, כול סנה ואנתה סלאם.

היו"ר ד' תיכון:

כתוב לי: "בח'יר"

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בח'יר.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אפשר לקרוא את זה למיקרופון, כדי שאתה תאמר את זה אחרי?

היו"ר ד' תיכון:

לא. אני מוכן לחזור על זה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

לא. אני אחזור על זה.

היו"ר ד' תיכון:

לא. זה בסדר. רבותי, עד כאן.

שאלות בעל-פה

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. חבר הכנסת אריה דרעי שואל את השר לביטחון פנים בנושא: מניעת מעבר יהודים לכותל המערבי בימי שישי. חבר הכנסת דרעי, בבקשה.

מניעת מעבר יהודים לכותל המערבי בימי שישי

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר לביטחון פנים, נודע לי, כי ביום שישי, ערב שבת פרשת ויחי, מנעה המשטרה מאזרחים יהודים מעבר לרחבת הכותל המערבי, וזאת לשם ביטחונם נוכח ההתכנסות ההמונים בהר-הבית של אזרחים רבים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נהגה כך המשטרה?

2. האם לא ניתן לאפשר תפילת יהודים בלא שייפגעו?

היו"ר ב' חזן:

אדוני השר לביטחון פנים, בבקשה.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

גברתי היושבת-ראש, חברי, גם אני רוצה להצטרף לברכת היושב-ראש לחברינו המוסלמים במדינת ישראל לעיד אל-פיטר ולומר להם חג שמח.

אשר לשאילתא של חבר הכנסת אריה דרעי: כידוע לך, אנחנו היינו בחודש הרמדאן, ובחודש הרמדאן בכל יום שישי היו מאות אלפים שעלו להתפלל בהר-הבית. מאות האלפים האלה נעו בכל המקומות. ביום שישי האחרון הגיעו 300,000 מתפללים להר-הבית – מספר שלא היה מאז אנחנו נמצאים בירושלים המזרחית. המשטרה נערכה לעשות הכול כדי שהאנשים האלה יוכלו להגיע לשעת התפילה.

אני שמעתי את הטענה שלך – אני קיבלתי את השאילתא עוד קודם לכן – ובדקתי באופן אישי ביום שישי האחרון, והיו מתפללים בכותל. שאלתי את כל קציני המשטרה האם מנעו ממישהו מסוים להגיע לכותל, ונאמר בצורה חד-משמעית שלא. מה שנכון הוא, שבשעות הבוקר עד הצהריים היתה בעיה עם הגעה באוטובוסים מסביב, לכיוון הכותל, כי לא היה אפשר. נסעתי במכונית שלי, ובקושי יכולנו לנוע שם בגלל כמות האנשים. אבל, לא היתה מניעה, ואין שום מדיניות של מניעה מאדם אחד להתפלל בכותל. הקפדנו גם שתוך כדי תפילת הרמדאן האנשים יתפללו בכותל ואף אחד לא יעזוב את המקום, וגם דאגנו שאם מישהו יזרוק אבן לעבר הכותל נוכל להגן עליו, או נוכל לתפוס אותו ומייד.

אני רוצה לומר, שזו לא המדיניות שלנו בשום אופן, זו לא תפיסת העולם שלנו, וגם בפועל זה לא נעשה. אם אדם מסוים נהג כך בנקודה מסוימת, אין שום ספק שהוא נהג בהתאם לתחושתו הרגעית, אולי כדי לתת ביטחון לאותם אנשים, אבל זה בניגוד להחלטות שלנו ובניגוד למדיניות. אם זה היה, זו טעות.

הי"ר ל חזן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דרעי. בבקשה.

אריה דרעי (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, חיכיתי לשאלה הנוספת כדי לנצל את ההזדמנות לברך את אזרחי המדינה המוסלמים בחגם – עיד אל-פיטר – בברכת: כול עם ואנתום בח'ר.

רחבעם זאבי (מולדת):

אריה דרעי (ש"ס):

נתרגל גם לזה. זה חלק מההוויה. שיהיה להם באמת חג שמח.

אדוני השר לביטחון פנים, אני מודה לך על תשובתך ועל העיקרון שקבעת, שהוא מאוד חשוב, שאין סתירה בין תפילה של מוסלמים לתפילה של יהודים, והאחד לא צריך להפריע לאחר; לכל אחד יש

המקומות הקדושים שלו, ויכולים כולם להתפלל ולא להפריע זה לזה. אני מקווה שהמדיניות הזו תגיע לכל השוטרים, כיוון שלצערי – העליתי את השאלתא, בין השאר, כי במכתבים שהגיעו אלי התלוננו מתפללים שלא נתנו להם להיכנס לכותל, אבל גם כי זה הגיע מאחד מעובדי הכנסת, שנמצא עכשיו בבניין, שהעיד שהחזירו אותו הביתה ולא נתנו לאוטובוסים לגשת לכותל. על סמך זה הגשתי את השאלתא. אני מקבל את מה שאתה אומר, שזו לא המדיניות של המשטרה. אני מקווה, שאם זה נעשה – זו טעות והטעות תובהר.

אדוני, כבוד השר, באותה הזדמנות אני רוצה להגיד לא רק לגבי הכותל אלא בכלל: הארץ הזאת מלאה מקומות קדושים לכל הדתות, וביהודה ובשומרון יש הרבה מקומות קדושים. לצערי, אנחנו מקבלים הרבה מכתבים לגבי קבר עתניאל בן קנז ומקומות אחרים, שלא נותנים לגשת אליהם. אני חושב, שכשמדברים על שלום ועל גישה חופשית לכולם, זה צריך להיות גם ליהודים, ולא רק למוסלמים או לנוצרים.

הי"ר ב' חזן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן. אדוני, בבקשה. ואז תהיה שאלה נוספת לחבר הכנסת נסים דהן. רבותי, זה במסגרת דקה.

מיכה גולדמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, גם אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולברך את המוסלמים בארץ ובכל העולם בחג שמח, עיד אל-פיטר שמח.

יצחק כהן (ש"ס):

תגיד את הברכה בערבית.

מיכה גולדמן (העבודה):

אם אני אגיד אותה, תשמע אותה ביידיש. לכן אני מציע שנדע, שבמדינת ישראל נברך בעברית מלב אל לב את כל בני העדה המוסלמית ביום חגם.

אדוני השר, רציתי לשאול שאלה: אני קיבלתי פנייה מבתי-ספר על כך שכתוצאה מאירועי יום שישי מנעו מחלק מהתלמידים שהיו באכסניות הנוער בירושלים באותו בוקר לצאת לאזור הכותל. האם לא היה אפשר להודיע מראש, בצורה מסודרת, בתיאום בין המשטרה למערכת החינוך, על מנת שנדע לקראת הימים האלה לצמצם את את הביקורים כדי שנאפשר למשטרה לפעול בצורה היעילה ביותר?

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת דהן, בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

תודה רבה לגברתי היושבת-ראש. אדוני השר, אני רוצה להזכיר, שזו לא שנה ראשונה שבה כשיש חשש, ולו קטן, למהומות מצד המוסלמים ביום חגם בכותל המערבי, הראשונים שנענשים הם המתפללים היהודים. גם בשנה שעברה, ממש באותם ימים שאנחנו עומדים בהם עתה, זכרני ששאלנו את אדוני השר אותה שאלה: מדוע לא נתנו גישה חופשית למתפללים בכותל המערבי ביום שישי מסוים? היה אומנם חשש, ואני מצדיק את זה שכשיש חשש צריך לשמור על הביטחון, אבל מה שקרה הוא, שסגרו רק את רחבת הכותל בפני מתפללים יהודים. האם לא למדנו לקח ונוכל כבר לשנים הבאות לפחות להתכונן כראוי ולתת גישה חופשית גם למוסלמים וגם ליהודים?

היו"ר ל חזן:

תודה. השר לביטחון פנים, בבקשה.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לחברי חברי הכנסת כמה דברים, ולהוסיף שהמשטרה דאגה, בתיאום עם חברת "אגד", לקיים קו מיניבוס שייכנס בשער יפו ויוביל את המתפללים היהודים לכותל המערבי.

חברי הכנסת, אני מצפה שתאזינו.

המשטרה דאגה, בתיאום עם "אגד". הדבר הזה נעשה. באזור סולטן סולימן לא אושר לאוטובוס בקו מס' 1 להגיע לכותל, והוצע, כתחליף, שירות מיניבוסים. כלומר, אני מראה לכם שהעיר ידעה, האנשים ידעו, והסבנו לכך את תשומת לבם של אלה שרצו להגיע לכותל.

אין זו המדיניות שלנו שאנשים, ולו גם אדם אחד, לא יוכלו להגיע אל הכותל בעת התפילות של הרמדאן. נכון שקיים מתח רב בימים אלה, ולא נכחיש את העובדה שהכוננות היתה מוגברת ואלפי שוטרים הובאו אל העיר.

לכן, אסור להתעלם מן העובדה הזאת, שהיא עובדת יסוד. אבל לא יכול להיות מצב שבו יש רבבות הולכים על הכבישים, ואנחנו נתייחס לזה כאילו המצב הוא רגיל. לעומת זאת, לא נתנו ולא ניתן בעתיד, שיהיה מצב שבו יהודי אחד לא יוכל להגיע לכותל להתפלל. זאת המדיניות שלנו, וכך נמשיך.

חבר הכנסת גולדמן, אינני יודע על נושא של תלמידים בכותל. תן לי את הנתונים ואני אבדוק.

לחבר הכנסת דרעי אני רוצה לומר: אם יש אחד מן המקומות הקדושים במדינת ישראל שיש בו איזו מגבלה מסיבה כזו או אחרת – אנא, תפנה את תשומת לבי, ונטפל בזה.

אני רוצה לומר לחברי הבית: העיר העתיקה עוברת כרגע מהפך מבחינת סידורי הביטחון. היום הייתי כארבע שעות בעיר העתיקה. אנחנו הולכים לשנות. אנחנו הולכים להכניס את חיילי משמר הגבול ללון בתוך העיר העתיקה. תגברנו את העיר העתיקה בעשרות שוטרים, הן "ירוקים" והן "כחולים". כל סידורי הביטחון בתוך העיר העתיקה עוברים שינוי גדול מאוד גם בתפיסה, גם באלקטרוניקה מסביב.

אני מניח שבעתיד – ואני מקווה מאוד, רשמתי לעצמי את זה כמטרה – בשנה הבאה, אם ירצה השם ואנחנו נרצה, יגיעו כל תלמידי כיתות ז' במדינת ישראל, בגיל 13, בחבורות לחוג את חג הבר-מצווה שלהם בכותל. אם נרצה ונצליח, נגביר את כמות התיירים ונכפיל אותה. הדבר הזה נתון לנו, להחלטות שלנו וליכולת שלנו לתת ביטחון לתושבים. זאת אני רואה לעצמי כמטרה. תודה.

הודעת היושבת-ראש

הי"ר ל חזן:

חברי הכנסת, "ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי מילא את מקומו של שר הביטחון בעת היעדרו מהארץ, ביום כ"ח בטבת התשנ"ח, 26 בינואר 1998, מהשעה 17:00 ועד השעה 22:00".

שאלות בעל-פה

הי"ר ל חזן:

השר לביטחון פנים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 188, של חבר הכנסת שלום שמחון, בנושא: קו התפר פרוץ לחלוטין. חבר הכנסת שמחון, בבקשה.

קו התפר פרוץ לחלוטין

שלום שמחון (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר לביטחון פנים, לאורך קו התפר פרוסים יישובים רבים המתפרנסים מחקלאות. בשל ריבוי הגנבות, החקלאים מתארגנים באופן עצמאי להגן על פרנסתם.

רצוני לשאול:

1. האם נשקל להקים גדר הפרדה בין יישובי הרשות הפלסטינית ליישובי קו התפר? אם לא – מדוע?

2. האם יוגדלו כוחות המשמר לאורך קו התפר ותתוגבר האכיפה?

הי"ר ל' חזן:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת שלום שמחון, אני מודה לך על השאלה.

אני רוצה לומר לך, שבתקופה האחרונה, מאז נכנסתי לתפקידי, חל שינוי מהותי בכל תפיסת קו התפר. הועברו אל קו התפר שלוש חטיבות של מג"ב, שהתמקמו לאורך כל קו התפר. כל המפקדות שלהן הוזזו ממרכז המדינה אל קו התפר. ההיערכות בירושלים בקו התפר שונה עם חיילי מג"ב.

התפיסה בקו התפר שמונח על "הקו הירוק", או הקו של 1967, עד 4 ביוני 1967, זו תפיסה שיש בה קצת תפיסה מדינית. במספר מקומות מצומצם הוקמה גדר או חומה: באזור קלקיליה, באזור מתן. במקומות שכאלה הוקם מכשול מסוים. להקים גדר לכל אורך קו התפר זוהי תפיסה מדינית, וגם הממשלה הקודמת, שאתה משתייך לתנועה שלה, לא קיבלה החלטה שכזו. החלטה שכזו פירושה יצירת מצב עובדתי, מעין גבול בינינו לבין הפלסטינים. גם הממשלה הזאת אינה יכולה לקבל היום החלטה שכזו, להקים מכשול.

אני באופן אישי, ותנועתי, הדרך השלישית, מאמינים בהקמת מכשול במקומות שבהם ניתן ליצור הפרדה. אבל זו תפיסה מדינית פוליטית, שהממשלה הזאת לא תקבל כרגע עד שלא נגמור את כל תהליך השלום.

מצב שבו ניצור מכשול מסוים היה עוזר לנו בהרבה מאוד תחומים; בתחום שאתה נגעת בו במיוחד – תחום הגנבות. מי כמוך יודע – וכולנו יודעים – שהקו הזה פרוץ, וכל מי שנמצא בצד המערבי של קו התפר סובל רבות מגנבות, ותוך חמש דקות הגנב נמצא מעבר לקו התפר, מעבר ל"קו הירוק"

לשעבר, ולא ניתן להיכנס למקומות האלה. זאת בעיה קשה מאוד. מצאנו פתרונות. חלק מן ה"משחטות" הגדולות של כלי הרכב שנגנבו נמצא כרגע בשליטתנו. הגענו אל תוכם. תפסנו את , שאנחנו רשאים לעבוד בהם בהאגשים שלהם. מצאנו דרך להיכנס גם לשטחים שהם היום שטח מבחינה ביטחונית בלבד. העסק הזה מורכב.

הצעתי לממשלה, ואני עומד להציע בישיבת הממשלה ביום ראשון, להקים מכשול של 80 ק"מ, לאורך כל קו התפר, כדי להקל באשר לגנבות. אני מקווה שהממשלה תקבל זאת. זה עולה הרבה מאוד כסף. אבל אם אתה שואל כרגע אם נתגבר בכוחות נוספים, אני רוצה מאוד לתגבר. כרגע אין למדינת ישראל משאבי כוח האדם. אבל, בכל מקרה, התפיסה של יצירת מכשול היא תפיסה נכונה לדידי, וכשר לביטחון פנים אני שואף אליה.

הי"ר ל' חזן:

תודה רבה. חבר הכנסת שמחון, בבקשה – שאלה נוספת.

שלום שמחון (העבודה):

אדוני השר, במלוא ההערכה האישית שלי אליך – והיא רבה, כמו שאתה יודע – למרות כל הדברים שאמרת, המצוקה רק הולכת וגדלה כל הזמן.

נמצא פה לפני דוח של ארגון מגדלי דבורים בישראל. על-פי הדוח הזה, בין 1 בינואר ל-21 בינואר – בסך הכול 20 יום – נגנבו 384 כוורות, ונוסף עליהן נגנבו 170 כוורות, אבל נתפסו בסופו של דבר. אני רוצה להזכיר, שכל כוורת עולה 500 דולר.

מצב כזה בעצם גורם לכך, שהאדם נשאר ללא פרנסה, ללא פיצוי וכמעט ללא שום דבר. במו עיני, בסיור שעשיתי לאחרונה באזורים שעליהם שאלתי ואתה ענית כרגע, גם ראיתי מיטות של פלסטינים על העצים. אנשים פשוט נשארים ללון שם. אפילו לא חוזרים. ממש כך. כל אזעקה של כוח משמר כזה או אחר נתקלת בתגובה: אין לנו מספיק כוחות, אנחנו לא יכולים להגיע.

אני שואל את עצמי: עד מתי ימשיכו החקלאים לספוג את הגנבות הגדולות ואת חוסר הביטחון האישי שנכנס גם אליהם לתוך החצר, ולעתים גם לתוך הבית? לעתים אנשים נתקלים במצב, שהם יודעים שהגנב, הפורץ, נמצא בתוך הבית, וכדי שלא לסכן את חייהם מעדיפים שלא לעשות שום דבר.

הי"ר ל' חזן:

תודה. חבר הכנסת מיכה גולדמן, גם לך יש שאלה נוספת.

מיכה גולדמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, קודם כול אני רוצה להצטרף ולברך אותך על המאמץ שאתה עושה לגבי הגנבות החקלאיות.

אני חושב, שברכה מיוחדת מגיעה על תחילת הדרך של המאבק בגנבות כלי הרכב. עצם המציאה של חלק מה"משחטות" של הרכב יש בה צעד גדול קדימה. על זה אני באמת רוצה לברך. זו גם ההזדמנות לברך על המינוי שאישרת, של ניצב יצחק אהרונוביץ כמפקד ש"י. אני בטוח, כי בעבודה משותפת ידעו כוחות הביטחון להתמודד בתוך השטחים ולאורך קו העימות, כדי לצמצם מצד אחד את הגנבות החקלאיות, ומצד שני – את מעבר כלי הרכב.

גם אני יודע, שחלק מהגנבות יש בו שיתוף פעולה מצד ישראלים יהודים, ואי-אפשר לבוא בטענות רק לפלסטינים. אנחנו, היהודים, משתפי הפעולה הגדולים ביותר גם בחלק מהגנבות החקלאיות וגם בגנבות הרכב. המאבק הוא משמעת עצמית קודם כול של אזרחי מדינת ישראל היהודים. הם שותפים ל"מעשה הגדול".

אני פונה אליך, אדוני שר המשטרה, נכנס מפכ"ל חדש – משטרת ישראל צריכה להפעיל יותר מאמץ בנושאי משטרה, וכך נצמצם את הפשע ואת כל המערכות של מדינת ישראל.

הי"ר ב' חזן:

תודה. השר קהלני, בבקשה.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם באשר לגנבות – זאת מכת מדינה. גונבים לנו את המדינה, תרתי משמע, על-פי תפיסותי, ואני כואב את הכאב.

אני רוצה להתייחס לכמה דברים: לא יהיו יותר כוחות משטרה; השאלה היא האם אנחנו מנצלים נכונה את מה שנמצא בידינו. האמינו לי, עם הניסיון שלי אני מאמין שאנחנו עושים את זה. מיצינו את כל היכולת שלנו בשעות העבודה, בטכניקה, בטכנולוגיה. הכול מוצה.

מכאן אני חוזר אלינו, האזרחים של מדינת ישראל. האזרחים חייבים לדעת לשמור גם על ביתם. המשטרה לא תעשה זאת. אי-אפשר לדרוש שאנחנו כאן נחוקק חוק שלפיו חיילי המילואים שלנו לא יעשו יותר מ-20-21 ימי מילואים בשנה, ומצד שני נבקש מאותם אנשים לשמור על המדינה. זה לא הולך ביחד. צמצמנו את האמצעים. כשאנחנו היינו ילדים, התנאים שלנו היו שונים. ההורים שלנו בנו את המדינה, ואנחנו, שיש לנו הכול ובשפע, תפקידנו לשמור על המדינה. איך שומרים על המדינה? כל אדם חייב למצוא את עצמו מתנדב למען החברה – אחד מטפל בקשישים, השני מטפל בילדים והשלישי מתנדב למשמר האזרחי. בכל יישוב שיושב ליד קו התפר ולא ליד קו התפר, האנשים חייבים

להתנדב למשמר האזרחי ולשמור על ביתם פעמיים בחודש. אני מציע זאת לכל אזרח במדינת ישראל, להתנדב. המתנדבים יעזרו לשמור, כי לא יהיו יותר שוטרים. השוטרים יעשו הכול לעזור לאזרחים כדי שלא יגנבו, לא מביתם ולא מחצרם.

אני מכיר את כל הסיפורים, אני חי אותם ונושם אותם, אבל אני רוצה להיות מציאותי. אני יכול לעטוף אותך בתשובה מתחמקת, או לומר לך ישירות שכולנו צריכים לשמור על הבית שלנו. זאת המשימה שלנו כרגע, במיוחד בשנים האלה, שנות המעבר. אני מקווה שכולנו נדע להתנדב למשמר האזרחי ולשמור על ביתנו.

לגבי כל הדברים האחרים שנגעת בהם, אני יכול רק להסכים. אשר ללחימה בפשיעה, חבר הכנסת גולדמן, המשטרה קיבלה ממני משימה לשנות כיוון: להעביר יותר כוחות מביטחון פנים – וזאת לא החלטה קלה – לכיוון הפשיעה. הפשיעה במדינת ישראל עלתה ב-15%-20% בשנה האחרונה. דבר כזה אנחנו לא מסוגלים לסבול, ואסור שנעבור על כך לסדר-היום. לכן ממקדים את כל תשומת הלב בנושא הפשיעה, עם מטרות מאוד מאוד ברורות. אני מקווה מאוד שהמטרות שהצבנו וגם האנשים שהצבנו בראש המערכות האלה ייתנו תשובה על המצב שבו אנו נמצאים. אנחנו נבחן את עצמנו בעוד שנה. תודה רבה.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לשר לביטחון פנים. תודה, אדוני.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ל' חזן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1998, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט; וכן הצעת חוק המתווכים במקרקעין (תיקון מס' 2), התשנ"ח-1998, שהחזירה גם כן ועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ל' חזן:

תודה, גברתי.

הצעת חוק פיצויי פיטורין (תיקון מס' 18) (שריון סכומים

ששולמו לקופת גמל לקצבה), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

היו"ר ל' חזן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו: הצעת חוק פיצויי פיטורין (תיקון מס' 18) (שריון סכומים ששולמו לקופת גמל לקצבה), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת יוסי כץ, קריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת יוסי כץ. אדוני, בבקשה. חברי הכנסת הנוכחים והמאזינים, אנא אשררו השתתפותכם בדיון.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ליתר דיוק – חבר הכנסת טריף.

היו"ר ל' חזן:

סליחה, אדוני, גם אני.

יוסי כץ (העבודה):

אני רוצה לנצל את הבמה הזאת כדי לברך את אחינו המוסלמים בברכת חג שמח לרגל עיד אל-פיטר. אני שמח על כך שיושב-ראש הכנסת מצא לנכון לברך את העדה המוסלמית, שחלק ממנה הגיע וחלק צופה בנו. החברים המוסלמים נוטלים חלק פעיל מאוד במה שמתרחש במדינת ישראל, ומן הראוי לברך אותם לרגל חגם.

הצעת החוק הזאת נועדה לפתור את אחת הבעיות המעיקות על ציבור העובדים במדינת ישראל, וזו החשיפה של כספי העובד להטלת עיקולים. עד כמה שהדבר מדהים, מסתבר שעובד שחוסך כדי להבטיח את זכויות הפנסיה שלו חשוף לאפשרות של הטלת עיקולים על כספי הפנסיה. על-ידי כך לא פוגעים רק בעובד, אלא פוגעים בבני משפחתו. כי אם העובד מפריש מדי חודש בחודשו והמעביד מפריש מדי חודש בחודשו כספים כדי להבטיח את הפנסיה של העובד, הכספים מופקדים בקרן הפנסיה כדי להבטיח את הקצבה כשהעובד יגיע לגיל פרישה, או אם, חס וחלילה, העובד ייקרא לבית-עולמו, תהיה קצבה לבני משפחתו, או אם הוא יהיה נכה, חס וחלילה, קצבת נכותו תובטח.

מסתבר שלפי החוק במדינת ישראל הכספים האלה אינם מוגנים מפני עיקול, העברה או שעבוד. זאת בניגוד לכספי פיצויי הפיטורין, כי במדינת ישראל יש חוק שמגן באופן מוחלט על ההפרשות של המעביד לצורך פיצויי פיטורין, ואי-אפשר לעקל זכויות של פיצויי פיטורין.

ההיגיון אומר, שאם יש הגנה על פיצויי הפיטורין, קל וחומר שתהיה הגנה על כספים שהופרשו כדי להבטיח את הקצבה של העובד, אחרת ייגרם לו ולבני משפחתו נזק בלתי הפיך. לכך נועדה הצעת החוק הזאת, להשוות את המעמד של כספים המופקדים להבטחת זכויות הקצבה של העובד ולהגן עליהם מפני עיקול, העברה או שעבוד.

אני מודה לחבר הכנסת מאיר שטרית, יושב-ראש הקואליציה, שהודיע לי, שלמרות התנגדות עקרונית של הממשלה וכדומה, תהיה תמיכה מצדו, מצד הקואליציה, בהצעת החוק הזאת. כמובן, תוך הבטחה שההגנה מפני עיקול או שעבוד תהיה אך ורק לכספים שנועדו להבטיח את זכויות הפנסיה של העובד ולא דברים אחרים. זה מובן מאליו, ונדמה לי שזו מטרת הצעת החוק. אני מברך על היוזמה של חבר הכנסת שטרית.

אני מוצא לנכון להודות בהזדמנות זו לחבר הכנסת מקסים לוי, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, על המסלול המהיר שהוא הקנה להצעת החוק החשובה הזאת, ואני מקווה שהכנסת תאשר אותה היום בקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ב' חזן:

אני מודה לך מאוד ומברכת על היוזמה. אנחנו פותחים בדיון. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת ענת מאור, אם תהיה, ויש לי רושם שנעבור להצבעה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לברך את חבר הכנסת יוסי כץ על יוזמת החוק הזו. היוזמה היא במקומה, מכיוון שכאשר מופעל עיקול על אדם – לא תמיד התרשמתי שעיקולים שמופעלים על אנשים הם עיקולים שנעשים בשום שכל. כבר ראיתי אנשים ונשים מבוגרים שחתמו לילדיהם על התחייבות לקניית ספרים, ופתאום מצאו את עצמם מעוקלים באלפי-אלפי שקלים. אם יכול המעקל לשלוח את ידו ולפגוע באמצעי הקיום הבסיסיים של אותם אנשים, לעתים תמימים, שבלי הבנה ובלי יכולת חתמו על כל מיני ערבויות, יוצא שאותו אדם לא יוכל להתקיים. אם הוא לא יוכל להתקיים, הוא ייפול חזרה למעמסה על כתפי מוסדות הציבור, ואז מה הועילו חכמים בתקנתם? מצד אחד אתה נותן אפשרות למעקל לעקל את הקצבה שהמעביד שלו נותן לו, לצורך קופת הגמל, ומצד שני אתה מפיל אותו על כתפי הציבור, והמדינה צריכה לתת לו קצבת סעד או הבטחת הכנסה כדי שיוכל להתקיים מיום ליום. לכן, היוזמה של חבר הכנסת כץ היא במקומה, ומשום כך תמכתי בה בעניין הזה וחשבתי שהיא ראויה לתמיכה שלנו ולהעברה לחקיקה בקריאה שנייה ושלישית.

אני שמח שהבהרת מהבמה, שהצעת החוק מציעה שהמעקל לא יוכל לפגוע באותן הקצבות של המעביד שמופרשות לצורך קופת הגמל לפנסיה של העובד. כך מבטיחים בעצם את זכויותיהם של העובדים, ובעיקר של אלה שזקוקים להגנה זו. הרי מי שנפלים תמיד בין הכיסאות ולא כל כך

מתמצאים בסבך החקיקה ומשלמים לעתים את המחיר, אלה דווקא אותם אנשים שלא יודעים וזקוקים מאוד מאוד להגנה הזו שהחוק הזה מציע להם, בדיוק כפי שקיים היום בחוק מצב שלפיו אי-אפשר לעקל, למשל, את קצבת הילדים, וזאת כדי להבטיח שהילדים אכן יקבלו את הקצבה הבסיסית.

לכן, אני חושב שהצעת התיקון הזאת שלך נכונה וראויה לתמיכה, ואני מברך אותך על כך ומקווה שבקרוב נראה את החוק גם בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לך. חבר הכנסת גדעון עזרא, בבקשה, ואחר כך נדמה לי שנעבור להצבעה.

אולי אני ארגיע את האורחים בכנסת ואת הצופים: כשיש הסכמה רחבה, לעתים גם הנוכחות דלה. זה בדרך כלל סימן חיובי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לברך אותך, חבר הכנסת יוסי כץ, על הצעת החוק שלך. נדמה לי, שאלינו, אל חברי הכנסת, באים לוביסטים כאלה ואחרים שדואגים לגופים, שדואגים לקבוצות גדולות, וכאן אנחנו מדברים על עזרה לאזרח הקטן. מחקנו חובות לקיבוצים, למושבים; חוקקנו חוק להסדרת חובותיהם. לעומתם האזרח הפרטי, איש העסקים שפשט רגל, אין חקיקה להסדרת חובותיו, ואני חושב שראוי שנדאג לאזרחים הקטנים הללו, על מנת שיוכלו להתקיים ולחיות בכבוד.

אני באמת מברך אותך. תודה, חבר הכנסת יוסי כץ.

הי"ר ל' חזן:

תודה לחבר הכנסת עזרא. חברת הכנסת ענת מאור, הגעת בזמן, ואני מזמינה אותך – הנואמת האחרונה בנושא זה.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולברך את כל המוסלמים בעיד אל-פיטר שמח, הרבה שותפות וחיים טובים לאחר צום ממושך של חודש הרמדאן.

שנית, אני רוצה לברך את חבר הכנסת יוסי כץ על הצעת החוק.

חבר הכנסת גדעון עזרא, כידוע לך, הרבה מאוד מגזרים קיבלו. הבנקים קיבלו הרבה יותר מהקיבוצים ומהמושבים, ומפעלי תעשייה מקבלים. לכן, לא צריך לנצל את התמיכה החשובה בחוק הזה כדי לתקוף הסדרים צודקים אחרים. אבל, אני בהחלט מסכימה שהנושא של הגנה על זכויות – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מה קיבלו הבנקים?

ענת מאור (מרצ):

אותם 9.1 מיליארדי שקל, שהועברו בהסדר של כל משבר הבנקאות, הם ההקצבה הגדולה ביותר שניתנה אי-פעם על-ידי המדינה לסקטור כלשהו במדינה. במשבר המניות של הבנקים – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אבל את טועה, בכלל לא היתה הקצבה.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת שטרית, אני חסה עליך, אתה מצונן, וחבל.

ענת מאור (מרצ):

9.1 מיליארדי שקל – מיליארד, לא מיליון – מתקציב המדינה – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חברת הכנסת מאור, מותר לי להגיד משהו? את טועה בעובדות.

ענת מאור (מרצ):

אני לא טועה בעובדות, חבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אגיד לך מה הטעות. המדינה מעולם לא הקציבה שום סכום לבנקים, כטענתך. המדינה רצתה אז להגן על השקעות הציבור בבורסה, שהיתה בהתמוטטות בגין ויסות המניות, ולכן הבטיחה להם תשואה מינימלית מסוימת אם יפדו את המניות בתאריך מסוים, לאחר שנים אחדות. מה שקרה בפועל הוא, שהמדינה חיכתה שנים אחדות, בינתיים הבנקים שוקמו וערך מניותיהם עלה מאוד, ולכן המדינה הכפילה את השקעותיה וקיבלה פי-שניים ממה שהיא השקיעה.

היו"ר ל חזן:

תודה.

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, אני פשוט רוצה לדבר על החוק של חבר הכנסת כץ, אבל אם אתה הזכרת את זה, לפי דעתי זו פשוט הטעיה איך שהבנקים הצליחו להציג את זה למדינה ולציבור.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

ענת מאור (מרצ):

המדינה נאלצה להגן על האזרחים, מאחר שאותם 9.1 מיליארדי שקל של האזרחים עברו לבנקים. שנית, אם אתה מדבר על ההחזר שהמדינה מקבלת אחר כך, אני רוצה להזכירך, שבהסדר הקיבוצים המדינה מקבלת על 2 מיליארדי שקל של הקרקעות – 8 מיליארדי שקל, שהרי על אותו דונם רק 27% – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

--- של המדינה.

ענת מאור (מרצ):

לא, ואתה יודע זאת. חבר הכנסת שטרית, הרי אתה יודע שלא יכול להיות ש-700,000 בעלי בתים יקבלו בעלות על הבתים, ואני בעד זה – –

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

ענת מאור (מרצ):

– – ואנשים במגזר החקלאי ובמגזר ההתיישבותי לא תהיה להם בעלות על הבתים שלהם ועל הקרקע שהם מעבדים כל השנים. בשום מדינה לא קיים דבר כזה. לכן, אני מקווה שבעניין הזה תהיו שותפים להצעת החוק בדבר זכויות על הקרקע גם למגזר ההתיישבותי, כמו שאני תומכת בעניין זה לגבי 700,000 בעלי בתים במגזר הציבורי.

אני רוצה לעבור להצעת החוק העומדת על סדר-היום ולברך מאוד על העובדה שבכל הסדר יש זכויות יסוד שהן מינימליות – ורק בהעדר חוק-יסוד: זכויות חברתיות, שהוא חוק שחסר לציבור ולאזרחים בישראל, יכול להיות מצב אבסורדי, שבגין תביעות, שהן אולי תביעות צודקות, אנשים מגיעים עד פת לחם. אתמול שמענו מהשדולה לפניות הציבור על הבעיה של עולים חדשים, שבגלל רכישת דירות יש להם היום חובות בלתי רגילים במסגרת המשכנתה, ואין להם ממה לחיות.

לכן, חבר הכנסת יוסי כץ, אני מברכת מאוד על הצעת החוק, ובכלל על הפעילות של כולנו לקידום עובדים ועובדות, ואתמוך בה מכל הלב. תודה רבה.

היו"ר ב' חזן:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק פיצויי פיטורין (תיקון מס' 18) (שריון סכומים ששולמו לקופת גמל לקצבה), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת יוסי כץ, בקריאה ראשונה. ההצבעה החלה, רבותי וגברתי. אם הצעת החוק תתקבל בקריאה ראשונה, היא תעבור, כמובן, לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצויי פיטורין (תיקון מס' 18) (שריון סכומים ששולמו לקופת גמל לקצבה), התשנ"ח-1998, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

ברוב של שישה תומכים, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה ראשונה. ברכות לחבר הכנסת כץ.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ל' חזן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חבר הכנסת מקסים לוי. מדובר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יש כמה מסתייגים. אדוני, בבקשה.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), התשנ"ח-1998.

הצעת החוק היא תולדה של איחוד כמה הצעות חוק פרטיות והצעת החוק הממשלתית בנושא, שמטרת כולן לקדם את זכויותיהן של הנשים העובדות, בעת שהן בהיריון ובעת יציאתן לחופשת לידה.

עיקר התיקונים הכלולים בהצעת החוק הם:

על-פי המצב החוקי הקיים, עובדת המקבלת לביתה ילד לאימוץ זכאית לחופשת לידה, ובהמשך – לחופשה ללא תשלום, כמו עובדת שילדה. התיקון לחוק יאסור גם לפטר עובדת המקבלת ילד לאימוץ במהלך שתי חופשות אלה. נוסף על כך, יחול התיקון גם על עובד המקבל ילד לביתו לשם אימוץ ומנצל את זכאותו לחופשת לידה.

תיקון נוסף עוסק במניעת האפשרות לפטר עובדת שחזרה מחופשת לידה או מחופשה ללא תשלום שאחריה, במשך 45 יום לאחר חזרתה. תיקון זה יגן על העובדות וימנע את האפשרות, שמעסיקים מנצלים לעתים, לפטור מייד כשהיא חוזרת בתום החופשה.

על-פי המצב הקיים כיום, הפסקת עבודתה של עובדת בהיריון אצל קבלן כוח-אדם אינה נחשבת לפיטורין, שכן אופי העבודה הוא זמני. על-פי התיקון, הפסקת עבודתה של עובדת קבלן בהיריון תיחשב כפיטוריה, והמעביד יצטרך לקבל משר העבודה והרווחה היתר לשם פיטוריה.

תיקון חשוב נוסף הוא האיסור לפגוע בהיקף המשרה של עובדת בהיריון. עד היום היו מעסיקים עוקפים את האיסור לפטר עובדת בהיריון על-ידי צמצום המשרה בצורה שתכפה למעשה על העובדת את סיום העבודה במקום. התיקון מונע פרצה זו בכך שהוא אוסר לצמצם את היקף המשרה של עובדת בהיריון.

תיקון חשוב מאוד הינו העברת ההחלטה על העסקה של עובדת בהיריון בשעות נוספות לידי העובדת עצמה. כיום חל איסור מוחלט להעסיק עובדת בהיריון בשעות נוספות, דבר שפוגע באפשרות של נשים בהיריון לעבוד כפי שהן מוצאות לנכון. התיקון יאפשר לעובדת לעבוד בשעות נוספות גם אחרי החודש החמישי להריונה, אם היא מסכימה לכך, ובלבד שתביא אישור רפואי שמותר לה לעבוד שעות נוספות.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מדובר בשורת תיקונים חשובים, שיגנו על זכותה של האשה העובדת בהיריון ולאחר תום החופשה. בימים אלו, כל קידום זכויות של הנשים העובדות חשוב, וראוי שנתמוך בהצעת החוק.

לחוק יש הסתייגויות, ואני מציע לדחותן ולאשר את החוק בקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לך, חבר הכנסת לוי. חברת הכנסת ענת מאור, אני רואה שיש לך שתי הסתייגויות.

ענת מאור (מרצ):

אני מוכנה לקבל את הצעת יושב-ראש הוועדה ולהסיר את ההסתייגויות, ורק לקבל זכות לדבר כאחד המציעים.

הי"ר ל' חזן:

בבקשה. מותר לי בינתיים לומר, שצר לי מאוד שכל שנה אנחנו חייבים לתקן בעקביות את חוק עבודת נשים, אבל בעקביות אנחנו גם מגיעים למצב שאנחנו מיישרים את ההדורים בחוק הזה. ברכות לכל היוזמים. גברתי, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תודה. הרי הגשת ההסתייגויות היא רק לצורך קבלת רשות דיבור, וברצון אני מדברת בשם יוזמי החוק ולא כמסתייגת.

קודם כול, אני רוצה לפתוח בברכה ליושב-ראש הוועדה הנוכחי, חבר הכנסת מקסים לוי. את החוק הצענו כבר לפני שלוש שנים. אני הייתי ראשונת המציעים, לאחר מכן היתה הצעה של חברת הכנסת גוז'נסקי וחבר הכנסת אפי אושעיה עם קבוצת חברים, חבר הכנסת ראובן ריבלין. אם אין בסוף גיבוש וקידום ההצעות על-ידי יושב-ראש ועדה והבאתן אל גמר חקיקה, רעיונות טובים לא באים לידי סיום, ולכן אני מודה ומברכת על שיתוף הפעולה והחקיקה בוועדה והבאת החוקים לידי יישום לטובת האזרחיות והאזרחים.

כפי שנאמר, בתיקון הזה יש, לדעתי, כמה דברים מהפכניים. ראשית, זו הסוגיה שעסקנו בה רבות בוועדה לקידום מעמד האשה. ברצון להגנת יתר על נשים בהיריון בעצם פגענו בעצמנו, כי אנחנו יודעים שבעולם המודרני, שבו נשים עובדות, היריון הוא דבר בריא, דבר חיובי, ואינו מחלה, אלא אם יש בעיות בריאותיות שיש להתחשב בהן בכל כובד המשקל והדין.

הגזירה בחוק הקיים, שאשה לא יכלה לעבוד שעות נוספות, פגעה בנשים, פגעה בשכר שלהן, פגעה בקידום ופגעה במשפחה. לכן, אין ספק שביטול הגנת היתר ומתן אפשרות לאשה הרה להמשיך בקריירה, בשכר יתר גבוה – זאת תרומה מאוד חשובה.

דבר שני: המוח של חלק מן המעסיקים – הגברים, ואולי גם נשים – המציא פטנטים. לא היו מפטרים, כי אסור לפטר אשה בהיריון, אבל היו פוגעים בתנאי עבודתה, מצמצמים את משרתה, עד כדי כך שלפעמים אילצו אשה להתפטר. העובדה שאנחנו קובעים בחוק שאסור לפגוע בהכנסתה של אשה בהיריון היא עובדה חשובה ביותר.

דבר שלישי: אנחנו יודעים שחוק זכויות נשים בהיריון ובלידה – זו אחת הנקודות הרגישות ביותר בקריירה של אשה, ועכשיו הומצא פטנט חדש, שלפיו לא המעסיק מפטר, אלא חברת כוח אדם. זאת אומרת, במעבר גורף, שאני מאוד מתנגדת לו בכלל, של פגיעה בהרבה נשים ובעובדים אחרים – בזכויות העובדים, כי הם לא שייכים להסכם הקיבוצי ולא למקום העבודה אלא לחברת כוח אדם – דברים נפלו בין הכיסאות. את הפרצה הזאת בחוק אנחנו סוגרים. אסור לפטר אשה לא על-ידי המעסיק ולא על-ידי הקבלן, לא על-ידי חברת כוח אדם בהיותה בהיריון – זו תרומה מאוד חשובה.

לבסוף, חופשת האימוץ לאחד משני בני הזוג היא המשך של אותה דרך שהלכנו בה, שהורות היא של שני בני הזוג, אם ואב. חשוב מאוד שחופשת הלידה בראשיתה תהיה רק לאם, בגלל הלידה, בגלל ההנקה, אבל בהמשך הדרך, בכל מצב, כל זכויות ההורות ניתנות למשפחה, כמו גם כל חובות ההורות, וכל משפחה מחליטה אם האם או האב יעזרו בהן.

אני שוב מודה לכל מי שתרום, לעורכי-הדין של הוועדה, לכל היועצים שלנו, ואני רואה בתיקונים הללו תרומה של ממש להמשך קידום נשים בעבודה.

ומלה אחרונה. כל חקיקה, טובה ככל שתהיה, לא מיושמת בשטח בלי מנגנון אכיפה. לכן אני פונה בהזדמנות זו לשר העבודה והרווחה, שהיה אתנו בדיון המשותף בחוק, שיגדיל בתוך מחלקת אכיפת חוקי עבודה את מספר המפקחות והמפקחים דווקא על זכויות נשים, דווקא על עבודת נשים, ולא על דברים אחרים, כי פה יש פגיעה של ממש בנשים.

אני מודה גם לשדולת הנשים, שישבנו אתה, שתמשיך לגבש לנו את ההצעה למנגנון אכיפת חוקים, כי לפי התמצאותי בנושא, היום אכיפת החוקים לא פחות חשובה מהחקיקה עצמה. תודה רבה.

היו"ר ל' חזן:

תודה רבה. אני מבינה שאת מסירה את כל ההסתייגויות.

ענת מאור (מרצ):

כן, בהחלט.

היו"ר ל' חזן:

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), על סעיפים 1-6, לרבות 6. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 2

בעד סעיפים 1-6 – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-6 נתקבלו.

היו"ר ל חזן:

ברוב של שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים, הצעת החוק עברה בקריאה שנייה.

נעבור להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15). ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 3

בעד החוק – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15), התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר ל חזן:

ושוב, ברוב של שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים, אני קובעת שחוק עבודת נשים (תיקון מס' 15) עבר בקריאה שלישית. ברכות ליוזמים, ובמיוחד ברכות לנשים שיזכו ליהנות מהחקיקה הזאת.

ביטול פרויקט הר-איתן

היו"ר ל חזן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו: ביטול פרויקט הר-איתן – דיון, של חבר הכנסת ראובן ריבלין. יפתח את הדיון חבר הכנסת ראובן ריבלין. חברי הכנסת מוזמנים לאשר השתתפותם בדיון.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-בראש, חברי חברי הכנסת, משפחות יקרות, חברי עמותת הר-איתן, לפני שבועות אחדים עמדתי כאן ודיברתי על הקלות הבלתי-נסבלת שבה נתקבלה אותה החלטת ממשלה לילית שביטלה כמעט בלי משים את פרויקט הר-איתן.

ממשלות ישראל, לכל אורך השנים, תמכו ברעיון הקמת האתר המרכזי שבו תביע מדינת ישראל את תודתה לאלפי הבחורים – מגש הכסף שעליו קמה המדינה ובזכותו היא מתקיימת ומתחזקת כבר יובל שנים.

צריך לומר זאת לממשלה ולכל האנשים החושבים שאין צורך בהקמת הר-איתן – אין מדובר בעוד אתר הנצחה, בעוד אנדרטה, בעוד רחבת טקסים. הארץ, לצערנו, זרועה אנדרטאות לכל אורכה. מדינת ישראל זקוקה ל"יד ושם" משלה, אשר יעסוק בסיפור המאבק על הקמת המדינה ובמחיר שאנחנו עדיין נדרשים לשלם על עצם קיומנו כאן, במדינת ישראל.

הר מול הר יעמדו המוסדות הממלכתיים אשר יביעו את תמצית הזיכרון הלאומי היהודי והישראלי של הדורות האחרונים – חורבן ותקומה. "יד ושם" מזה והר-איתן מזה ינחילו את המורשת ההיסטורית, לא רק באמצעות סמלים, טקסים או אירועי זיכרון והנצחה, אלא בעיקר על-ידי סיפוריהם האישיים של בני-אדם, על-ידי השתתפות בחוויותיהם של היחידים, שיחד מרכיבים את הזיכרון הקולקטיבי.

לכל איש יש שם. האמירה הזאת כבר הפכה למושג יסוד בחינוכם של ילדי ישראל הבאים במגע בלתי אמצעי עם החוויה המעצבת, המרכזית, של הדורות האחרונים – עם השואה. "יד ושם" הוא עמוד האש המתווה את הדרך להפיכת האירוע הבלתי-נתפס הזה, השואה, לחווייתו הפרטית של כל נער בישראל.

זה לא כבר נזנחו הטקסים הקולקטיביים, המלים הגדולות, לטובת עריכת היכרות אינטימית עם סיפורו של הילד בגטו – יהיה זה גטו ורשה או גטו אחר – עם סיפורה של אמא באושוויץ, עם סיפורם האישי של סבא וסבתא של כולנו.

זו בדיוק צריכה להיות דרכו של מוסד הר-איתן כאשר יקום. הישראלים הצעירים מתעניינים היום הרבה יותר בסיפורו האישי של טייס שהופל בתעלה, של הטנקיסט מ"כוח צביקה" בגולן, של לוחם גולני שנפל בבפור או של איש השייטת שנהרג בחוף בלבנון.

ההזדהות האישית עם החללים, ההיכרות הקרובה עמם, היא הדרך ליצירת הרגשת הזדהות עם האתוס הלאומי הישראלי. החברה הישראלית בוגרת יותר, מפוכחת יותר ואולי גם צינית יותר מבעבר. ההזדהות עם החללים – אותו גוף אמורפי של יפי תואר ובלורית, אותה דמות נערצת של הבחור העברי החדש הנכון להקריב את חייו למען הכלל, כבר קשה הרבה יותר לנוער של ימינו. לכן, על הר-איתן להיות שונה, להיות עדכני, ולפנות אל הישראלים של שלהי שנות ה-90 בשפתם. התקשורת הישראלית כבר עושה זאת היטב.

כאשר מתרחשים אסונות כאסון המסוקים, למשל, מייד משתפת התקשורת את העם כולו בסיפורם האישי של הנופלים. העם כולו התאבל עם המשפחות, לא רק בגלל עוצמתו של האסון וממדיו, לא רק משום שכאשר נהרג חייל צה"ל אנו חשים תמיד צריבה נוראה בלב, אלא משום שבתוך שעות ספורות הכיר כל אחד מאתנו את הלוחמים הצעירים כמעט באופן אישי. הכרנו את משפחותיהם, את חבריהם, את החברה, או האשה, את החבר'ה, את החלומות, את התוכניות לעתיד. חשנו ממש כאילו איבדנו בן, אח, חבר קרוב.

כך מזדהים הישראלים של שנות ה-90 עם האתוס הלאומי הגדול, עם זכרם של הנפלים, עם המחיר שאנחנו ממשיכים לשלם. הנצחה בשנות ה-90 היא פריטת המלים הגדולות לפרטים אישיים, לפני מחייכות של בחור צעיר שעמד להשתחרר בקרוב.

ומכאן חשיבותו של הר-איתן – בפרויקט הממלכתי, לאומי, כללי, ועם זאת אישי, שמדינת ישראל נוטלת על עצמה לבנות ולטפח. זו אינה רק חובה מוסרית ממדרגה ראשונה כלפי החללים וכלפי משפחותיהם, זה צורך חיוני לנו, לחיים, כדי שנוכל לקיים את החובה המוסרית כלפי עצמנו.

אני מבקש, לסיום, לברך את הממשלה על ההחלטה שקיבלה לפני ימים אחדים. טוב שהזעקה הציבורית הגיעה לאוזני השרים ולאוזניו של ראש הממשלה, וגברה אותה משאלה, אותה תחושה, על השיקולים הכספיים שהנחו את הממשלה בעתות של מצוקה תקציבית לקבל את ההחלטה המרה, ההחלטה הבלתי-שקולה של ביטול פרויקט הר-איתן.

חברי חברי הכנסת, אני רק מוכרח לומר, שיש לי חשש שמא הלחץ הציבורי שהפעלנו אנו, חברי הכנסת, הלחץ הציבורי שבא מכל שכבות הציבור ופנה לממשלה על מנת שתחזור בה מרוע הגזירה, הוא איזה מס שפתיים שעלול להיות כמענה לאותו לחץ שהיה כאן אפילו בליל התקציב.

בממשלה נאמר שישקלו מחדש את כל נושא הר-איתן במגמה להקימו. צריך שהממשלה תעשה את כל ההערכות, את כל השיקולים ואת כל הדברים שצריך במגמה להקים את הר-איתן, במגמה להקים את הר-איתן בהר-איתן, אין מיקום אחר ואין חזרה מהחלטת הממשלה לדורותיה, מהחלטותיהן של כל ממשלות ישראל.

אם מישהו חושב, חלילה, בממשלת ישראל, שמא ניתן להמיר את הר-איתן באיזה אתר הנצחה אחר, יחזור בו מאותה מחשבה, שכן כאשר אנחנו מדברים כאן – והכנסת תביע, בוודאי, את החלטתה בהחלטה מסכמת שנגיע אליה בסוף הדיון, היא תבוא ותאמר: נקים את הר-איתן, והר-איתן יוקם בהר-איתן.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לך. אגב, חבר הכנסת ריבלין, הבוקר יזמנו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל, חבר הכנסת אלכס לובוצקי ואנוכי – הצעת חוק כדי לעגן את הפרויקט בחקיקה בדיוק כדי שלא יקרו דברים כאלה.

שאל יהלום (מפד"ל):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני שמח בשם חבר הכנסת אורי אור ובשמי ובשם חברים אחרים שחתמו, אנחנו כבר הגשנו את ההצעה הזאת, ואני שמח על כך שגם אתם הצעתם.

הי"ר ל' חזן:

נכון, אבל לא טרחתם להחתים חברות כנסת, ומצאנו לנכון להתחבר אליכם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מודה מאוד על כך שחשבת כפי שאת חשבת.

הי"ר ל' חזן:

תודה, אדוני. חברי הכנסת, אנחנו פותחים בדיון, שלוש דקות לכל נואם. הנואם הראשון – חבר הכנסת אפרים סנה. אחריו – חבר הכנסת גדעון עזרא.

אפרים סנה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מה היה אמור להיות האתר הזה בהר-איתן? גם אתר הנצחה, אבל גם אתר חינוך, ואי-אפשר להפריד בין השניים, כי הם חלק מחטיבה ערכית אחת. מה כל כך חסר לנו היום בנוער? מודעות למורשת, לשורשים, לגנסיס של המדינה היהודית: מאין היא באה, איך היא קמה, באיזה מחיר, באילו קורבנות. כל זה חסר היום מאוד, והחסר הזה בא לידי ביטוי בתופעות שליליות שאנחנו רואים היום בקרב הנוער שלנו.

נוער שאין לו קשר לאדמת מולדת, לנוף מולדת, כל התופעות השליליות של השתמטות, של חיפוש אחרי מסלולים קלים בשירות הצבאי – מזה בדיוק הן נובעות. אי-אפשר לבוא בטענה, כאשר לנוער הזה לא מציבים בצורה ברורה, חד-משמעית, את הסמלים היפים של גבורת ישראל.

לא אל הנוער צריך לבוא בטענות, צריך לבוא אל הדור שלנו בטענה, שאנחנו לא מספיק מנחילים להם את הדברים האלה: ערכים של אהבת מולדת, של הקרבה, של נכונות לתרום בשביל המדינה. לא במקרה, וזה משמח אותי, נוצרה סביב הנושא הזה אחדות רחבה, מקיר אל קיר. היא באה לביטוי גם במי שמציע פה היום את ההצעה, חבר הכנסת ריבלין, וחבר הכנסת אורי אור, שנכנס כרגע, וכל אלה שעומדים בחזית הרחבה ודורשים להקים את פרויקט הר-איתן. רק בשביל דבר חשוב מאוד ובסיסי מאוד בחיים שלנו ניתן למצוא את האחדות הזאת של שני צדי הבית, כי מדובר פה בהר-איתן כפנתיאון לאומי של עם ישראל, שיש בו מקום לכל מי שתרם למדינה: יהודים, דרוזים, צ'רקסים, נוצרים, מוסלמים, בדואים. זה פנתיאון לאומי של מדינת ישראל.

בושה שעל עניין כספי הולך ליפול הפרויקט הזה, בושה וחרפה, שיא החומרנות; מה גלין על נוער שהולך לחפש את מזלו ולחפש זהב מעבר לאוקיינוס אם על עניין כספי מפילים פרויקט כזה? מי שאין לו כסף לעברו, אין הרבה טעם בעתידו. היות שאני חושב שיש טעם ועתיד לעם ישראל, צריך לדאוג לשימור העבר ולחינוך לערכים נכונים. תודה רבה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת סנה. חבר הכנסת גדעון עזרא, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת מיכה גולדמן. חברי הכנסת, רשימת הנאמים נעולה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חברי עמותת הר-איתן, אני חושב שצריך לברך את ממשלת ישראל, את ראש הממשלה, את שר הביטחון, על ההחלטה להקים את האתר הזה. צריך לברך את חברי הכנסת אורי אור ורובי ריבלין.

אורי אור (העבודה):

לחדש – – –

מיכה גולדמן (העבודה):

זאת ממשלה שביטלה וקבעה החלטה לחדש בלי תקציב.

אורי אור (העבודה):

החלטה לחדש.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מקבל את התיקונים.

אני מבקש לברך את חברי העמותה, ומבחינתי, כחבר כנסת, בלט באופן מיוחד האלוף במילואים רפאל ורדי, שביסודיות שלו, שמוכרת לכולנו, הביא אותנו גם הלום.

אני מבקש לומר כמה מלים. שמעתי אתמול ברדיו קטע מן העבר, את ההתלהבות שהיתה בקרב הציבור היהודי עם ההחלטה באו"ם על הקמת מדינת ישראל. אותה התלהבות חסרה לי, חסרה לי מאוד היום.

אני חושב, שהבית הזה, במקום הזה, מקום שהיה בסיסה הראשון של יחידת 101, מקום שצופה אל הר-הרצל ואל "יד ושם" – הוא המקום הטוב ביותר שיש לנו כיום על מנת להקים אותו.

אני חושב, שיש חשיבות למקום הזה, משום ששם תשולבנה כל המחתרות: "ההגנה", האצ"ל, הלח"י, הפלמ"ח – כל המחתרות יהיו בבית אחד.

אני מקווה מאוד, שבבית הזה נמצא גם את הדרך לציין את אנשי המוסד והשב"כ, שפעלו גם הם יחד עם האחרים.

כחבר כנסת כבר היתה לי הזדמנות להיפגש עם משפחות נופלים שלא היה להן מקום להנציח את זכר בניהן. אני חושב, שאנחנו מצווים במסגרת המבנה הזה, הבית הזה, למצוא דרך להנצחת כולם.

שוב, אני חושב שהדיון הזה הוא ברכה על המוגמר, ואין לי כל ספק שהבית הזה יקום. תודה רבה.

היו"ר ל' חזן:

תודה לחבר הכנסת גדעון עזרא. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אופיר פינס, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

מיכה גולדמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, משפחות שכולות ואלה אשר עושים את המאמץ הגדול כדי להקים את אתר ההנצחה על הר-איתן, אני יודע שזה לא קל, אבל התמודדויות עם דברים לא קלים הן ההתמודדויות החשובות, האמיתיות, האמיצות, שמחייבות את כל חברי הבית.

המפעל הזה הוא מפעל שאין בו מחלוקות פוליטיות. גם מצד שמאל וגם מצד ימין תומכים, ואני בטוח שייתנו יד כדי שנוכל לקדם ולהקים את האתר החשוב על הר-איתן.

כבן הארץ הזאת, ודאי שאני חייב לסייע ולעזור כדי שאתר ההנצחה על הר-איתן יקום. אני יודע אילו מאמצים עשו המשפחות בשבועות האחרונים, אותם פעילים מרכזיים אשר רצו לראות עוד בחייהם את האתר הזה נפתח למבקרים מהארץ ומחוץ-לארץ. ודאי שבימים שבהם אנחנו נמצאים בתהליכי שלום, יבואו לראות את המקום הזה לא רק בני הארץ הזאת ולא רק אותן משפחות שהקריבו את

היקר להן, אלא זו הזדמנות שיגיעו לראות את המקום הזה גם היריבים של אתמול, אלה שאתם היינו במצב של מלחמה וגם אלה שהיום אנחנו במצב של מלחמה אתם. כולנו תקווה שנגיע מהר ככל האפשר לשלום עם אלה שעדיין לא הגענו אתם לשלום, וגם הם יגיעו לאותו אתר, ששם נוכל לראות, לקרוא ולשמוע על אותם קרבות קשים, אותם מבצעים שרק בודדים אמיצים יכלו לעשות.

המורשת חשובה לכולנו. אני יכול לצטט את בן המושבה שנולדתי בה, כפר-תבור, יגאל אלון, זיכרונו לברכה. הוא אמר: עם שלא יודע לכבד את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל. המקום הזה, הר-איתן, הוא התשובה האמיתית כדי שנדע כולנו לכבד את העבר הקשה, את מה שעבר על אותם בני הארץ, אלה שהגיעו תוך כדי מלחמת השחרור, לא הספיקו להכיר את הארץ ונפלו במלחמת השחרור.

אני יודע שזה לא קל לכולנו, אבל כולנו צריכים להתגייס ולהתחייב מהבמה הזאת, שקום יקום המוזיאון, מקום ההנצחה בהר-איתן.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת גולדמן. חבר הכנסת אופיר פינס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

אופיר פינס-פז (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, התכנסנו היום לדון בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ריבלין בנוגע לפרויקט הר-איתן, שהממשלה הזו ביטלה וברוב שכל החליטה, ממש בדקה התשעים, לחדש את הפרויקט, באופן עקרוני, לפחות, ומנעה חרפה גדולה כאן היום בכנסת, שכן לא היינו חוסכים את שבטנו מממשלה שהחליטה לבטל פרויקט מהסוג הזה באטימות, לפי דעתי, בחוסר רגש ובשיקול דעת שגוי.

הר-איתן, למי שאינו יודע, ויש רבים שאינם יודעים, אמור להיות אתר ההנצחה הלאומי לזכר חללי צבא-הגנה לישראל. יש אתרי הנצחה לחילות, לאסונות, למבצעים, למלחמות – אין אתר הנצחה לאומי. היה ויכוח, גם בתוך הבית הזה, האם יש צורך בכך. אני סבור, שאם עברו 50 שנה מאז קום המדינה ועדיין אין אתר הנצחה לאומי, זה לא בסדר, זה מאוד לא בסדר. אני לא חושב שאני צריך להרחיב בפורום הזה את הביטוי, מדוע זה לא בסדר. הדברים ברורים, ההיסטוריה הציונית ברורה, ההיסטוריה של המדינה הזאת ברורה. אני לא יכול, ואני לא מסכים שבמדינת ישראל לא נדע לכבד כפי שצריך וכפי שראוי את כל הנופלים, ויש היום נופלים שלא מונצחים בשום אתר ובשום מקום.

צר לי שבימים אלה הפרויקט עדיין בסימן שאלה, עתידו עדיין לוט בערפל, עדיין לא ברור מה יעלה בגורלו. עברנו בעניין הזה שבעה מדורי גיהנום, ולא בצדק. גם היום בסך הכול החליטו החלטה עקרונית, שמוכנים לדון בזה שוב, והקימו ועדת שרים שהרכבה מדאיג אותי מאוד.

אני קורא כאן ועכשיו, מהבמה הזאת, לממשלת ישראל: התעשתי, החזירי את הפרויקט הזה לביצוע. גם כך אנחנו מתעכבים בלוח הזמנים, גם כך המלאכה מרובה ואי-אפשר לצאת לדרך בעניין הזה אלא בכוחות מאוחדים. קרי: הממשלה צריכה לתת לפרויקט הזה גיבוי מאל"ף ועד תי"ו ולדאוג שכפי שהוא תוכנן – בצורה מרשימה, לפי דעתי – הוא גם יבוצע עד הפרט האחרון. תודה.

הי"ר ל חזן:

אני מודה לך, אדוני. חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו – חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנשי העמותה, מדינת ישראל מרכינה ראשה בפני חייליה שחירפו נפשם ומתו מות גיבורים למען כולנו. מדינת ישראל צריכה באותה הרכנת ראש לבקש סליחה ומחילה מנופליה ומהמשפחות השכולות על הדרך שבה החליטה הממשלה, ערב הגשת התקציב, לבטל את פרויקט הר-איתן. אני אומר זאת דווקא כאדם וכחבר כנסת שתומך בממשלה הזאת ועושה הכול כדי שהיא תמשיך ותכהן. אך לא ייתכן שכאשר מדובר בפרויקט הר-איתן, שכל כולו זיכרון והנצחה לאלה שנתנו לנו את החיים, תבוא החלטה על ביטולו.

ואם החליטו על ביטול הדבר, מדוע זה נעשה באישון לילה, באיזה סדרת החלטות שאף אחד לא שם לב אליהן? זה עבר כהרף עין, בלי דיון אפילו. נניח שאפילו צריך להחליט על ביטול, אז לא צריך להיות דיון רציני על העניין? האם פרויקט כזה לא שווה דיון של חצי שעה, של רבע שעה?

ראויות לכל גיבוי מערכת האוצר של מדינת ישראל, שהגישה את ההצעה, ומערכת הביטחון, שאפשרה שהעניין יעבור בלי לעצור את ההחלטה. היום, לאחר שחלק מחברי ועדת החוץ והביטחון הגישו הצעת חוק שניסח חבר הכנסת אורי אור, וגם אני שותף לה, וכן גם כמה חברי כנסת שהצטרפו היום, ועדת שרים מנסה להחליט אחרת. ראויה ממשלה ל"מודה ועוזב ירוחם", אך כיצד עושים דבר כזה?

צריך לבקש סליחה, ואני הקטן מבקש סליחה ומחילה מכל אלה שנתנו לנו את החיים. זה לא רק אתר לכל הנופלים, יש אלפי נופלים שאין להם שום אתר אחר. יש חילות שהקימו אתר משלהם, אך למעלה מ-7,000 חיילים שנפלו אין להם שום אתר. האם משפחותיהם לא ראויות לכך שיהיה להן אתר הנצחה, שאחת לשנה או בתקופה אחרת יבואו ויטייחו באופן ממלכתי עם זכר בניהן שנפלו למען כולנו?

גברתי היושבת-ראש, אני תקווה, שהחזרה בתשובה תלווה את ממשלת ישראל ואת החברה כולה, ושמקרים כאלה לא יישנו בעתיד. אני מקווה שנשקיע כמידת חטאנו בביטול הפרויקט מאמצים ניהוליים, תקציביים וכספיים, כדי להמשיך לבנות את הפרויקט לתפארת מדינת ישראל ולזיכרון נופליה, שנתנו לנו את החיים.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לך. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חברי הכנסת אמנון רובינשטיין, עמנואל זיסמן ואלכס לובוצקי. אחרון הנואמים – חבר הכנסת אורי אור.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אורחים נכבדים, ראשית אני מבקש להודיע, שמפאת חשיבות הדיון הזה בעיניו של שר הביטחון, הוא הודיע לי שהוא יפסיק דיון אחר שבו הוא משתתף ויבוא לכאן, כי הוא מבקש להשיב למציעים ולהשתתף בדיון הזה.

אף אני תמהתי מאוד על החלטת הממשלה כפי שהתקבלה לביטול פרויקט הר-איתן. תמהתי בעיקר כאשר ראיתי מכתבים שהראו לי חברי הנהלת העמותה יצחק אבינועם, תמיר פלג ואחרים, ששרים כתבו להם על הסתייגות מוחלטת מההחלטה. ייתכן שבועמוק הדיון בממשלה לאורך שעות הלילה הארוכות הם נרדמו ולא שמו לב מה הם מאשרים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זה בסך הכול 2 מיליונים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ראיתי את חברי הנהלת העמותה נאבקים ללא ליאות כדי לשנות את ההחלטה הזאת ולהביא לכך שהפרויקט אכן קום יקום. אני תמה פעמיים: אם הממשלה לא רוצה להקים את הפרויקט הזה, מה ראו הממשלות עד היום להקציב לכך כסף? וכבר הוקצו על-ידי הממשלה כ-20 מיליון שקלים לפרויקט זה. אם כבר הוקצו הכספים, האם בביטול הפרויקט כל הכסף שהוקצב לעניין זה נעלם, נמחק? אם היום הממשלה חוזרת בה והיא מסכימה להקים את הפרויקט, הרי ברור שההחלטה הקודמת היתה בוודאי מיותרת.

ראיתי את חברי העמותה ערב אישור התקציב ליד ועדת הכספים מתוך רצון לשכנע את חברי הוועדה להסתייג או להתנגד לתקציב עד שיאשרו את פרויקט הר-איתן. רבים מהם אני מכיר, חלקם גם חברי למפלגה, וביקשתי מהם להפסיק כי לא מוכבד לעמוד כעני בפתח ולתפוס בשולי הבגד של מי שנכנס לוועדה. הצעתי להם לעזוב את העניין והבטחתי להם נאמנה, כיושב-ראש הסיעה והקואליציה, שהדבר יתוקן. שמחתי על הפעילות של שני חברי הכנסת מסיעתי, חברי הכנסת רובי ריבלין ואברהם הירשזון, שפעלו ללא ליאות כדי לקדם את הנושא הזה ולהביא לשינוי ההחלטה.

אורי אור (העבודה):

היו גם חברי כנסת שלא מהסיעה שלך.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

עניי עירך קודמים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כמובן. הצעת החוק הוגשה על-ידי חבר הכנסת אורי אור, שכידוע היה סגן שר הביטחון ואיש צבא כל חייו. לא צריך להכביר מלים ולומר עד כמה הדבר הזה חשוב בעיניו, כמו בעיני כל חברי העמותה ובעיני עם ישראל כולו.

מי מעלה על דעתו לקחת את הפנינה שבכתר, שיוצרת אפשרות לא רק להזדהות עם מערכות הביטחון, לא רק להזדהות עם חללים, אלא להפיק מפעל חינוכי רב-מעלה, שייתן אפשרות לילדי ישראל לבוא ולהתרשם ממה שהתרחש במדינת ישראל במאבק להקמתה, בשמירה על קיומה, בערכים שצה"ל טיפח ובתרומתו לכור ההיתוך הלאומי לחברה בישראל ולקליטת העלייה. זה מאפשר התנסות בלתי אמצעית. התרשמתי היום בישיבת הסיעה, שבה חברי העמותה הציגו בפנינו את התוכנית, שהדברים מבוצעים כהלכה ונעשים מתוך מחשבה ארוכת טווח.

אני שמח שהממשלה שינתה את החלטתה וביטלה את ביטול הפרויקט. אני אומר היום, אמרתי זאת גם לחברי העמותה, שכיושב-ראש הקואליציה הבטחתי לחברי העמותה, שאני אמשיך לעקוב אחר העניין הזה כפי שהממשלה החליטה ואדאג לכך שאכן ההחלטה תיושם; דהיינו, שהממשלה אכן תקצה מקורות תקציביים ותגיש בקשה לוועדת הכספים כדי שהיא תאושר במהלך שנת התקציב הזאת, ויהיה המשך הקצבה לפרויקט הר-איתן.

אני רוצה לומר לאלה שעושים במלאכה, להנהלת העמותה ולכל החברים "ישר כוח". שמעתי שמתכוונים להניח את אבן הפינה ביום העצמאות הקרוב, ואני מקווה שנזכה כולנו להיות בחנוכתו של הפרויקט. אני בטוח שעם ישראל כולו יתברך. אם יעמדו לנגד עיני פרויקט הר-איתן או חגיגות 50 שנה, אני מעדיף לקיים את הר-איתן לפני החגיגות. תודה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לך. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלכס לובוצקי.

חברי הכנסת, חברים רבים מבקשים להתבטא. אני מאוד מבינה את הרצון הזה, אך בכל זאת הודעתי לפני למעלה מחצי שעה שהרשימה סגורה. אנא עשו עמי חסד גם כן. תודה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, דוד בן-גוריון הגה את הרעיון להקים מוזיאון צה"ל בצד אתר הנצחה מרכזי למדינת ישראל. חבר הכנסת פינס יצא, ואני רציתי להזכיר לו, שזה התחיל מדוד בן-גוריון. ב-1982 החליטו מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, וממשלתו על הקמת מרכז לאומי לגבורה ולהנצחה. ב-1991 החליט יצחק שמיר, ייבדל לחיים ארוכים, על חקיקת חוק הר-איתן. ב-1993 אישרו יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, וממשלתו את המשך ביצוע הפרויקט. ב-1995 חזרה ממשלת ישראל, בראשותו של שמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים, על תמיכתה בפרויקט הר-איתן. ב-1997, ב-10 בספטמבר, באישון לילה, בדיון על תקציב המדינה לשנת 1998, החליטה ממשלת ישראל, בראשותו של בנימין נתניהו, ייבדל לחיים ארוכים מאוד, על ביטולו של פרויקט הר-איתן.

והנה, באה ממשלת ישראל והחליטה החלטה ב-25 בינואר, לפני יומיים. לצערי העמוק, עד לרגע זה לא יכולתי לקבל את החלטת הממשלה משלשום. הודות לאלוף ורדי, שהשתתף אתמול בישיבת הוועדה, קרא נציג האוצר את ההחלטה. אבל עד לרגע זה, חבר הכנסת ריבלין, לא קיבלתי את ההחלטה, כי יש בעיה טכנית להדפיס את החלטת הממשלה ולהעבירה.

אני אומר את הדברים האלה כדי לומר, שיש הבדל בין חזון לבין הגשמת החזון. יש הבדל בין מדרש לבין מעשה. אנחנו יכולים היום, חברים כמעט מכל הסיעות – ויש לנו כמה סיעות בכנסת שלא ייתנו יד להקמת הדבר הזה – לשלב את המאמץ. עלינו להגיע לידי כך, שביום העצמאות הקרוב, בשנת ה-50 למדינת ישראל, נניח את אבן הפינה ובבטיח, שבתוך כמה ימים תתכנס ועדת השרים, שמורכבת משישה שרים, בראשותו של ראש הממשלה, ותקציב לו 50% למימון. אני מאוד מכבד ומוקיר את שר הביטחון, ואני מבין שיש לו סיבה מוצדקת שלא להיות כאן. אבל זה לא מפעל של משרד הביטחון. זה מפעל לאומי של עם ישראל והעם היהודי.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

הוא עוד מעט מגיע. הוא בדרך.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

תעבירו לו את הוקרתנו. אבל זה לא מפעל של משרד הביטחון. משרד הביטחון צריך לסייע. חשוב מאוד ששר הביטחון הזה רוצה בזה, יתמוך בזה ויסייע לנו בזה. אבל זה מפעל של העם היהודי ושל עם ישראל.

לכן, אני רוצה לקרוא בפניכם את ההחלטות של ועדת החינוך והתרבות. אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת מכל הסיעות, שעד עכשיו היו ה"אוונגרד", החלוץ בנושא הזה, ולומר: תגשימו את מה שאתם רוצים יחד אתנו.

החלטות ועדת החינוך הן: "אנחנו מברכים את הממשלה על חזרתה מהחלטתה לבטל את פרויקט הר-איתן. הוועדה תובעת את זירוז עבודת ועדת השרים בנושא זה. ועדת החינוך והתרבות מתכוונת

לחוקק חוק הר-איתן להבטחת קיום הפרויקט". זאת משום שאין זה מספיק רק להקציב כספים ולהקים את הפרויקט, אלא צריך יהיה להקים אותו בצורה המתאימה והנאותה, עם כל התוכן שבו – גם הלאומי, גם הציוני וגם החינוכי. "הוועדה מציעה לממשלה להניח אבן פינה לפרויקט ביום העצמאות ה-50 למדינת ישראל."

אשמח מאוד אם מליאת הכנסת תאשר את החלטות ועדת החינוך, התרבות והספורט, שנתקבלו פה-אחד, בהשתתפות סגן השר פלד.

היו"ר ל' חזן:

אני מאוד מודה לך, אדוני. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת לובוצקי, ואחריו – חבר הכנסת הירשזון. זה גם סוכם בינינו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת זיסמן, שר הביטחון נמצא בדיון ביטחוני רגיש ביותר, והוא מצא לנכון להפסיק את הדיון ולהגיע הנה.

ח' כהן (מרצ):

הבנתי מחבר הכנסת זיסמן שהוא אפילו ציין עובדה זו.

היו"ר ל' חזן:

למה להתווכח כאשר אין נקודות מחלוקת? חבר הכנסת רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברי העמותה, אין צורך להסביר מדוע מתאחדת הכנסת סביב נושא זה. ישבתי עם נציגי העמותה כשר בממשלה הקודמת ושוכנעתי כשר החינוך לא רק בהיבט החשוב של מתן הוקרה לחללי מלחמות הגבורה של ישראל, אלא גם כאקט חינוכי חשוב לכל ילד, ילדה, נער, נערה ומבוגרים בישראל.

אני חייב לומר, שיש לנו בעיה מסוימת. אומנם יש לנו אתרי הנצחה וזיכרון ברחבי הארץ, אבל אין לנו אתר הנצחה לאומי. אני חושב שטוב עשתה הממשלה שחזרה בה מהחלטתה השגויה לבטל את הפרויקט הזה. אני חושב, שגם תהיה סמליות בכך שבבירת ישראל, בירושלים, ליד הר-הרצל וליד "יד ושם", יקום הר-איתן, כמונומנט לאומי.

צריך גם להזכיר, שהחברה הישראלית שילמה מחיר כבד מאוד עבור עצמאותה. אני לא יודע אם יש הרבה עמים בעולם, מאז מלחמות העולם הגדולות בימינו, שבעצם אין בהם בית, אין משפחה ואין חוג מכרים שאין בו שכול ואין בו אבל על בן משפחה, על קרוב, על מכר, על בן, על אב, שנפלו במערכות ישראל, לרבות במערכה של הטרור נגדנו.

הדאגה שלי היא, שביטול הביטול שעשתה הממשלה יישאר בגדר אות מתה. לכן, אני חושב שהכנסת תצטרך לעקוב אחר ביצוע ההחלטה המקורית הזאת.

אורי אור (העבודה):

יש הצעת חוק.

אמנון חבינשטיין (מרצ):

אני יודע שיש הצעת חוק, חבר הכנסת אורי אור וחבר הכנסת רובי ריבלין. אני רוצה גם לברך אתכם ואת חברת הכנסת נעמי חזן ואת חברת הכנסת נעמי בלומנטל על היוזמה שלכם. אשמח גם להצטרף אליה.

אני חרד שבמכתש הצמצום התקציבי הדבר הזה יידחה וילך ויידחה. לכן, אני שמח שהכנסת כאן יכולה להתאחד על נושא כל כך חשוב, לתרום את תרומתה, להזכיר ולזכור כל נופל בישראל ובעצם כל בית וכל משפחה בישראל.

היו"ר ל' חזן:

אני מאוד מודה לך, אדוני. חבר הכנסת אלכס לובוצקי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת אורי אור יסכם.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, חברי עמותת הר-איתן, במיוחד יפי הבלורית והתואר שבהם, גם אלה שהיום אולי כבר אין להם בלורית – – –

אורי אור (העבודה):

וגם יפות התואר.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

ויפות התואר.

מיכה גולדמן (העבודה):

וזמרת המלחמות, יפה ירקוני.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני מצטרף היום ליתר חברי בהבעת תמיכה מלאה בהמשך קיום פרויקט הר-איתן.

רבות דובר כאן על חובתנו לנופלים – להעלות את זכרם בנר תמיד, להזכיר את גבורתם ומאבקם, להזכיר את מגש הכסף שעליו ובעזרתו קמה מדינת ישראל, שמרה על קיומה והמשיכה והגשימה את חלום הדורות. אבל לא פחות מחובתנו כלפי הנופלים יש לנו חובה כלפי בנינו ונכדינו, הדורות הבאים, גם אלה שטרם נולדו. הם יצטרכו לדעת וללמוד את המורשת הזאת. עבורם אנחנו צריכים את המקום הזה. עם שאינו זוכר את מורשת עברו, לא יהיה לו עתיד. ואנו, שחיים כאן בהווה, חובתנו לשאת את הלפיד הזה ולהעביר אותו מהאש שהדליקו קודמינו, להוסיף עליה, להגביר אותה ולהעביר אותה הלאה.

המאה ה-20 היא המאה של השואה והתקומה. את השואה ידענו להנציח. האם לא נדע להנציח את התקומה?

במשפט אחד, אני אקצר כאן, הערה קצת עדינה, ואני מקווה שלא אחטא בשפתי. כשהוקם מרכז יצחק רבין, והנושא נדון באולם זה, הצעתי למקם אותו בהר-איתן ולקרוא את כל הפרויקט על שמו של יצחק רבין. נדמה לי שאין שם מתאים יותר לכך מאשר שמו של יצחק רבין, שסימל את המאבק על הקמת המדינה, על שמירתה ועל שלומה.

לצערי, העמותה המטפלת בהקמת המרכז מתעקשת, משום-מה, להקים אותו בצפון תל-אביב. בכנות אני חושב שזאת החלטה אומללה ולא צודקת, ואני מבקש מהחברים הנמצאים כאן, שאני יודע שיש להם קשר עם חברי העמותה ועם משפחת רבין, לנסות לשנות את ההחלטה הזאת. אם נקים את מרכז רבין בהר-איתן, גם נבטיח את הקמתו של המרכז הזה בהר-איתן, וגם מרכז רבין ימלא את ייעודו ומטרתו בצורה הרבה יותר טובה ולעולמי עד. תודה רבה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לך, אדוני. חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת אורי אור, אחרון הנאמים. אדוני, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כל המוזמנים והמוזמנות שיושבים ביציע, אולי לא יפי הבלורית אבל בהחלט יפי התואר והפנים היפות של מדינת ישראל – באתי לכנסת מהתחום החינוכי, ואני חושב שאחד הדברים היפים ביותר הקיימים ברעיון החינוכי של מדינת ישראל הוא הנושא של מרכז לאומי להנצחה בהר-איתן. אז אומרים שיש מרכזים כאלה לכל אחד ואחד מחילות צה"ל, וטוב שישנם, גברתי היושבת-ראש, אבל לכן חשוב שיהיה גם אתר מרכזי אחד, שיהיה מעין בית-המקדש של כל אותם אתרים.

אני עוסק רבות בנושא של הנצחת השואה, יש לנו "יד ושם", יש לנו מוזיאונים רבים, והאחד לא מפריע לאחר אלא האחד משלים את האחר.

גברתי היושבת-ראש, הייתי עם שר האוצר אצל ראש הממשלה ערב ההצבעה על התקציב וביקשתי מחבר הכנסת ראובן ריבלין שיצטרף אלי. קיבלנו הבטחה חד-משמעית, שאנחנו יכולים להסיר את ההסתייגות ולישון בשקט, כי השנה יהיה תקציב להר-איתן.

אני אומר לכם פה, על דעת הקואליציה ועל דעת האופוזיציה: ירצו או לא ירצו, השנה יהיה תקציב להר-איתן, ותמיד צריך לדעת, אדוני שר האוצר, שלא נמצא פה, יש תקציב בשנה הבאה גם כן, ואנחנו לא שוכחים.

לכן, במקרה הזה כנסת ישראל מתאחדת ותתאחד כדי שהפרויקט הנהדר הזה יקום ויהיה, כפי שראוי למדינת ישראל, כפי שראוי לדורות הבאים. תודה רבה.

היו"ר ל' חזן:

תודה רבה.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שעמדתי בקיצור שהבטחתי לך.

היו"ר ל' חזן:

לגמרי לא רע, ודברך היו חשובים.

חבר הכנסת אורי אור, אחרון הנואמים וגם אחד המציעים. אחר כך, חברי הכנסת, נשמע הצעת החלטה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

סגן שר החינוך – – –

הי"ר ל' חזן:

אדוני, באמת. הוא לא היה נוכח, ואחרון הנואמים כבר נמצא על הדוכן.

ח' כהן (מרצ):

– – –

הי"ר ל' חזן:

אני תמיד מרשה, כי בנושא הזה ידי נטויה.

אורי אור (העבודה):

מה אתה רוצה? היא צודקת.

ח' כהן (מרצ):

– – –

אורי אור (העבודה):

לא אמרתי זאת; אמרתי שהיא צודקת בעיקרון.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כל חברי העמותה ואורחים יקרים אחרים שנמצאים פה, אני כבר מודיע, אני לא אגרר לוויכוח פוליטי, ויש לי הרבה ביקורת על נוהל קבלת ההחלטות, אבל מאחר שאני מקווה שהעניין מאחורינו אני לא אגרר, אני אעמוד בפיתוי ולא אתקוף את הממשלה, אף שאמרתי שיש לי בהחלט על מה.

אני רוצה לומר לחברי, חברי העמותה שנמצאים פה, וגם לחברי הכנסת שכאן, שייתכן שבסופו של דבר יצאנו כולנו ברווח גדול כתוצאה מהביטול. עצם הדיון – אני אומר לכם, רבותי, חלק מחברי הכנסת – אינני בא בטענה – לא ידעו מה זה הר-איתן. לדעתי, היום רובם יודעים. חלק גדול מהציבור בישראל לא ידע והיום הוא כבר יודע יותר, כתוצאה מהוויכוח הציבורי שקם עקב הביטול.

אני מקווה מאוד, שנוכל להמשיך בהקמת הר-איתן. אני רוצה לומר פה, שאנחנו יוזמים את החוק, ואני אמשיך להוביל אותו, כי אני לא שקט. אני רוצה שהנושא של האתר בהר-איתן יהיה מעל ומעבר לגחמה של שר זה או אחר או של ממשלה זאת או אחרת, לכן החוק ימשיך ויעבור בכנסת הזאת, ולפי מידת התמיכה שאני רואה פה – אינני מעריך שתהיה בעיה.

דבר נוסף, רבותי, שאני רוצה להדגיש פה הוא חשיבות – – –

ח כהן (מרצ):

אין פה המונים.

אורי אור (העבודה):

אין פה המונים, אבל אנשים שמייצגים פה – – –

מיכה גולדמן (העבודה):

— — —

אורי אור (העבודה):

מי שהיה מתנגד היה בא לדבר, והם מייצגים פה את כלל סיעות הכנסת.

דבר נוסף שאני רוצה להדגיש, רבותי – אולי לאחדים מכם זה נראה ברור, אבל היום שמעתי כמה זמזומים שמטרידים אותי, ואינני רוצה לחזור עליהם – זה נושא המיקום בהר-איתן. חשיבותו של המקום לא פחותה מחשיבות האתר והחיבור של ירושלים, "יד ושם", הר-הרצל כולו; יש לו משמעות אדירה.

אני, רבותי, אינני מדבר על אתר הנצחה, כי אתרי הנצחה יש לנו רבים בארץ. האתר הזה הוא אתר של תקומה, ושיהיה ברור שזה אתר שבא להנציח לא רק את זכר הלוחמים – כולם דיברו על אותם 8,000 שזכרם אינו מונצח ואחרים – זה אתר שבא לספר על תקומת ישראל מתחילת הציונות עד היום. זה אתר שחשיבותו לנופלים ולמשפחות הנופלים ברורה, אבל אמרו פה חברים אחדים לפני, שהוא חשוב יותר לאותם אנשים שלא יודעים, לנוער, לעולים חדשים וגם להרבה ילידי הארץ שהם לא נוער ולא עולים חדשים, שיבואו, יסתכלו, ילמדו וידעו מה קרה.

אתרי הנצחה יש לנו רבים, אתר תקומה אין לנו אף לא אחד, לכן חשיבותו.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

מי שמציע לשנות את המיקום מציע למעשה לבטל את האתר.

אורי אור (העבודה):

אני לא רוצה לחזור, אדוני – – –

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

זה צריך להיות ברור.

אורי אור (העבודה):

– – – הרי כולנו מספיק חכמים, מתוחכמים ויודעים איך אפשר להרוג דבר ולהגיד שאתה תומך בו. עזוב את זה עכשיו. לא חשוב כרגע.

הישיבה פה היא ישיבה חגיגית, אני רואה אותה כישיבה חגיגית שדנה בעניין ובעצם מביאה את ההסכמה הלאומית, הקונסנסוס בדבר חשיבותו של הר-איתן.

אני רוצה לומר פה, רבותי, אני אשתדל לדבר בזהירות, יש לי תחושה, ייתכן שאני טועה או שאינני יודע מספיק. אנחנו, העם היהודי פה במדינת ישראל, הרבה יותר קל לו להנציח את היהודי כקורבן. עדיין לא מצאנו את הדרך להנציח כיהודי, כלוחם שנלחם על תקומת ארצו; ואנחנו רואים את אתר "יד ושם", רואים את מוזיאון השואה בארצות-הברית, אחד וכבר שני, והם בהחלט מעניינים, מדהימים. אנחנו צריכים לרדת לעומקה של התופעה של היהודי שלוחם על תקומה, לחם ועדיין לוחם, ואני חושש, אני חוזר על זה עוד הפעם, שעדיין מצפוננו או אלפיים שנות גלות לא נתנו לנו את היכולת לעמוד ולרצות, באמת, להנציח את התקומה במקום הראוי לה.

לכן, גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת הנוכחים, אני שמח מאוד על הדין, אני שמח מאוד על ההחלטה של ועדת החינוך והתרבות ואני שמח מאוד על ההחלטה שהיתה בוועדת החוץ והביטחון. אנחנו נוביל את החוק, ואנחנו נראה, כולנו, שהר-איתן קום יקום. השאלה איננה שאלה של כסף, ואני מבקש מהאנשים לא להעלות את העניין של הכסף, כמו שאף אחד לא יעז להעלות על דעתו כאשר ידובר על כסף ל"ד ושם" או לאתרים חשובים אחרים. לאתר הזה יש חשיבות לאומית ממדרגה ראשונה כאתר תקומה לאומי, וכזה הוא יהיה. תודה רבה.

הי"ר ל חזן:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת משה פלד, גם כסגן שר החינוך, טרח רבות בנושא הזה, ועל כן אאפשר לו לומר מלים ספורות. לאחר מכן, חבר הכנסת ריבלין, תוכל להציע לנו הצעת סיכום.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברי עמותת הר-איתן, משפחות שכולות, אני רוצה להודות לך על שאפשרת לי לומר את דברי, אבל, ברשותך, אני רוצה לומר שני משפטים קצרים לזכרו של שר החינוך זבולון המר.

בכל נאומי ההספד לא נאמרה מלה אחת על התלמידים במערכת החינוך, על צוות המורים, על צוותי ההוראה הענקיים ועל עובדי משרד החינוך. גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לומר לך שהיה שבוע קשה מאוד למערכת החינוך במדינת ישראל – שבוע של הרכנת ראש והזלת דמעה. תלמידי ישראל אהבו את זבולון כשם שזבולון אהב את תלמידי ישראל. היה ביניהם – בין זבולון לבין תלמידיו – רומן מאוד מיוחד. אני רוצה לומר, שרוחו ומורשתו של זבולון המר ימשיכו להוביל את מערכת החינוך, שאבלה ובוכה על זבולון, על חבר, על מנהיג ועל מורה דרך.

החלטת הממשלה על ביטול פרויקט הר-איתן היתה החלטה אומללה, פנצ'ר איום ונורא. אני שמח שהממשלה חזרה בתשובה. אני שמח שהממשלה הבינה את הטעות. אני שמח שהיא הודתה בטעות והחליטה את ההחלטה החשובה על חידוש הפרויקט.

לפני שבוע הייתי באוסטרליה בביקור אצל המשפחות השכולות מאסון הגשר של המכבייה, וראיתי בבירת אוסטרליה, בקנברה, אתר הנצחה מרשים שנמצא 3-4 קילומטרים בקו ישר מהפרלמנט. הקו הישר הזה, הנצפה בבירור מאתר ההנצחה אל הפרלמנט, מבטא תחושה עמוקה של מחויבות של הפרלמנט, של חברי הפרלמנט ושל העם כולו לנופלינו, ללוחמינו ולמשפחות השכולות.

אני חושב ובטוח, שהר-איתן לא יהיה רק אתר של הנצחה שאליו יבואו בני המשפחות השכולות, הורים, אמהות, אחים ובנים, אלא אל האתר הזה יבואו מיליוני תלמידי מערכת החינוך של מדינת ישראל. הוא יהיה אתר חינוכי ערכי-לאומי מהמעלה הראשונה. אני חושב שהאתר הזה הוא משימה לאומית של מדינת ישראל.

אני מסיים את דברי. אני קורא לממשלה להכריז מכאן על יום העצמאות ה-50 למדינת ישראל כיום של הצדעה של הממשלה, של המדינה כולה, לנופליה, יום של הצדעה למשפחות השכולות, יום של יריית אבן הפינה של אתר התקומה, אתר הגבורה, של הר-איתן. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן שר החינוך והתרבות, אני מודה לך על דבריך. אנחנו ממשיכים. אני מזמין את חברת הכנסת נעמי בלומנטל. גברתי, בבקשה. כאמור, אנחנו דנים בנושא ביטול פרויקט הר-איתן, של חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ושל חבר הכנסת אורי אור.

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, נמצא אתנו גם יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון.

ח כהן (מרצ):

אני מרוצה מאוד מחברת הכנסת נעמי בלומנטל – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

תודה, חבר הכנסת רן כהן.

היו"ר ר' אדרי:

מה הבעיה? אדוני, אני לא שומע.

ח כהן (מרצ):

האם יש עוד רשימת דוברים אחרים?

היו"ר ל אדרי:

יש. חבר הכנסת דוד לוי מ"יד אחריה.

רן כהן (מרצ):

אני מדוד גם מרוצה.

היו"ר ל אדרי:

אדוני חבר הכנסת רן כהן, אני מודה לך.

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

אולי גם חבר הכנסת רן כהן. אתה כבר דיברת?

רן כהן (מרצ):

לא. אני רוצה לשמוע אותך.

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

מאה אחוז. בסדר. בבקשה. אני חושבת שאולי תוכל להצטרף לרשימת המברכים.

רן כהן (מרצ):

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

מאה אחוז. תודה רבה.

היו"ר ל אדרי:

אדוני, תודה על השאלה. גברתי, בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

אני בהחלט מברכת את הממשלה על כך שהיא ידעה לבוא ולומר: טעיתי. היא אומנם לא אמרה: חטאתי ופשעתי, אבל בהחלט: טעיתי בשיקול דעת, שהוא שיקול דעת שלא היה ענייני, שיקול דעת שדאג רק לתקציב ולא דאג לראות את הערכים, את האמונות ואת כל מה שהקריבו למענו, והוחלט על ביטול. למזלנו תפסה הממשלה את עצמה בזמן, וכך גם ראש הממשלה. אני חושבת, שכולכם כאן, האורחים הנכבדים שלנו וכן חברי הכנסת שהעלו גם הצעת חוק, וגם אנחנו הצטרפנו להצעת החוק – – –

אורי אור (העבודה):

היא לא תפסה לבד. זה בעזרתנו.

נעמי בלומנטל (הליכוד-גשר-צומת):

באנו והבאנו בפני הממשלה את עניין הר-איתן, ובהחלט הובן על-ידי ראש הממשלה והובן על-ידי הממשלה, שתקציב ללא הר-איתן הוא תקציב שלא יעבור. אני רואה בכך בהחלט הישג. אני בהחלט רואה בכך לא רק עמידה איתנה שהיתה לכל אורך הדרך, אלא גם עמידה איתנה שתמשיך להיות בהמשך הדרך.

לכן, אני בהחלט רוצה לברך את כל אלה שעוסקים במלאכה, את כל אלה שפעלו ועשו ותכננו. אני יודעת שיש תכנון לעילא ולעילא, שמכובד ממנו לא יכול להיות. יש בזה כבוד רב, ערכיות רבה ביותר. אני רוצה להצטרף גם להצעת החוק, וכבר הצטרפנו אליה, חברת הכנסת חזן ואני, וגם לבוא אליכם, לכל המשפחות, לכל העוסקים במלאכה, בברכות על כך שמצאתם את הדרך, אנחנו יחד מצאנו את הדרך, להתעלות, להמשיך להתעלות ולצעוד יחד הלאה עם זיכרון קשה, זיכרון עצוב, זיכרון שחי אתנו למעשה כל יום, כל שעה וכל רגע, אבל זיכרון שיהיה גם עם יראת כבוד, עם דרך ארץ ועם הרבה אהבה. זה הזיכרון שלנו. תודה רבה.

היו"ר ל אדרי:

גברתי חברת הכנסת נעמי בלומנטל, אני מודה לך על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת דוד לוי באותו נושא: ביטול פרויקט הר-איתן. אדוני, בבקשה.

דוד לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש ולפעמים מאבדים את משמעות הזמן וקדושת הנושא בהיסחפות רגעית. בדרך כלל, זה קורה לא רק בממשלה זו, אלא בכל ממשלה, כאשר היא באה לדון על תקציב. באותם ימים העבר איננו קיים והעתיד לוט בערפל. ובשם קדושת התקציב שוחטים פרות קדושות ועמן גם סמל והירואיזם של עם ששב לארצו, ועדיין הוא במעבדה ואיש אינו יודע מה יצא מן המבחן הזה, איזו חברה תהיה לנו, מה יהיה פרצופה. אבל בדבר אחד אין חולקים ועליו אין ויכוח: המציאות שלנו, היש הלאומי, חלקת אלוהים הקטנה הזאת עם האידיאלים שלה לא היתה נוצרת לולא גבורתם של האבות והבנים, אשר חירפו נפשם למען תקום המדינה ולמען תהיה כזו, שכל צר ואויב הרוצה לבצע את זממו יירתע בזוכרו את המפלות שהיו הודות לגבורתם של לוחמינו.

מעולם לא היתה בעם הזה תחושה, שאנחנו נמצאים כאן בזכות הכוח. דווקא הגבורה של מעטים מול רבים הוכיחה את כוח הזכות אשר הניעה אנשים לעשות את הלא-ידיאליזם כדי להגן על ביטחונה של המדינה הזאת. היו בהם ילדים שבאו מן הנכר אל ארץ מכורתם, אל הארץ המובטחת, חלק מהם לא היה עדיין ערוך, וכן היו אלה שנולדו כאן, ובהם מיעוטים החיים בתוכנו, אשר בחרו בשותפות הזאת ולמענה שילמו את המחיר היקר מכול.

הפנתיאון הלאומי הזה צריך להיות לדורות הבאים ההוכחה של הגבורה הזאת, של הלב המאמין, של המוח המבין כי בזכות כוח מגן זה המציאות הזאת, לאחר מה שידע עמנו רק בדור שעבר, לא תשוב ולא תהיה עוד. זאת העדות של תקומת ישראל, שעליה חלמו בכל אתר ואתר בגולה, במזרח ובמערב.

בכל מקום יש אתרי הנצחה לבנינו, לחיילינו שנפלו בהגנה על ביטחוננו ועל קיומנו. אבל חסר במדינתנו יד-ושם כפי שיש לשואה הנוראה. כאשר אנחנו מעלים את זכרם של אחינו אשר נשרפו בתאי הגזים, אשר הובלו לטבח, אנחנו גם מעלים על נס את הגבורה של המרד. מקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון לקום ולהתנגד מן האפר. כך גם כאן, בנושא הזה, לאלה אשר עמדו מול מגמות, מול מזימות, מול כוחות אדירים, עשירים ברוח ומוכנים, מוכנים לעשות כדי שהסכנה הזאת לא תפגע ולא תחסל, חלילה, את היש הגדול שנפל בחלקנו לאחר אלפיים שנות גלות. הם ידעו את המשימה המוטלת עליהם. זהו הדבר החינוכי שאין נעלה ממנו.

אין אנו מיליטריסטים. העם היהודי שונא מלחמות. אם יש תפילה מקודשת לעם היהודי, שאותה הוא משנן יום יום, שלוש פעמים ביום, 365 ימים בשנה, היא תפילת השלום. אבל באזור הזה לא יכולנו להגיע ליום שבו שכנינו יהפכו, לנוכח קיר המגן, לאלה המדברים שלום. צריך היה לעבור מלחמות עקובות מדם בלי לאבד את התקווה שיבוא יום וישתכנעו לדבר סוף סוף על שלום. השלום בוא יבוא. הוא לא יבוא אם מישוהו ירגיש שהמדינה הזאת חלשה. הוא לא יבוא אם נאבד את הראש ונחשוב שהכוח יפתור הכול. לא בכדי נקרא צבאנו צבא-הגנה לישראל; צבא העומד על המשמר. יותר מאשר הכלים עצמם, החינוך, הרוח, המודעות וההקרבה הם שעשו את הניצחון לאפשרי בכל תקופה ובכל מקום. ביודעם, כל אלה הרוצים ברעתנו, כי לא יעלה בידם לנצח אותנו, תימנע מלחמה. מניעת מלחמה היא הניצחון הגדול.

לא רק לזכרם אלא ללפיד גבורתם שימשיך ויאיר את הערך העליון של המלחמה למען השלום, המלחמה למען הבטחת חיים, ההקרבה של אלה למען האחרים שימשיכו לחיות – זהו הפרק החינוכי העמוק ביותר, שצריך לעבור מדור לדור. אם אנחנו לא נעשה זאת, בשם החיסכון, אנחנו חוסכים מעצמנו אחד הפרקים המפוארים בתולדות ישראל.

משום כך, אדוני היושב-ראש, על כל חבר ממשלה, בכל ממשלה, בבואו לדון על דברים שהם בעצם קובעים גורל, גם גורל של אידיאל, לדעת, שעם ההיסחפות של אותו רגע, בשם החיסכון, דברים רבים, כפי שאנחנו רואים גם בחברה שלנו, נרמסים. הרי כולנו רגישים וכולנו כואבים. האם יעלה על הדעת שיימצאו בתוכנו אנשים, בממשלה ובכנסת, אשר לא יתרגשו מאנשים מובטלים ומילד שאיננו יכול להתקדם כדומיו, ומזה הגר בעיירה רחוקה והוא רחוק מן הקדמה, ומזה הזקוק לטיפול רפואי ואין ביכולתו להבטיח זאת לו ולבני משפחתו? כך נרמסו הדברים האלה בשם החיסכון. כך גם נרמס בשם החיסכון הפרויקט הגדול הזה, שבו תמכו ראשי ממשלות.

הפרויקט, אין לי צל של ספק, יהיה ביטוי מעשי וגלעד לאותה גבורה, לאותו חינוך שהחייילים שלנו מתחנכים עליו. אין צבא בעולם, שלאחר מלחמה ולאחר המחיר הכבד בכל מלחמה – מניח הלוחם את הנשק ונושא עיניו השמימה ומתפלל לשלום. החינוך הזה, הביטוי הייחודי הזה של עמנו, חייב שיעבור מדור לדור למרכז הנצחה לערך העליון הזה, ושיבואו לא רק הילדים, אלא גם זרים, ויראו דרך השמות ודרך התקופות מה עבר העם הקטן הזה בשאיפתו לשלום ובתקוותו להיות ככל העמים, שיוכל לחיות ללא חרדה וללא מחריד.

משום כך, אדוני היושב-ראש, טוב עשתה הכנסת וטוב עשו חבר הכנסת רובי ריבלין והחברים אשר העלו את הנושא הזה, הביאו אותו לדיון, לא רק להכרעה. אני מברך את שר הביטחון, אשר תומך בכל לב בעניין המקודש והערכי הזה. זוהי נקודת אור לאחר השכחה שהיתה והאפלה שפקדה את האנשים שהיו צריכים להחליט. יש דברים שאפשר לחיות בלעדיהם, יש גאווה וחינוך וערך. טול אותם מעם, והוא איננו מה שהוא באמת.

לכן, אדוני היושב-ראש, מן הכנסת וההכרעה שתהיה כאן היום יצא המסר לאלפי המשפחות, ללוחמים ולכל אזרח – כן, אנו מרכינים ראשנו ואנו מעלים לראש גאוותנו את ההנצחה של הדרך, של החינוך, של הערך ושל ההקרבה שבה הלכו בנינו, והיא הערובה לעתיד של הדור שיבוא לאחר מכן, ולא יאמין כי הכול ניתן לו על מגש של כסף. החיים שלנו גבו מחיר כבד מאוד בעבר שלנו, ויהיה זה אור זוהר לעתיד הבטוח שלנו, בעזרת השם. תודה רבה.

היו"ר אדר:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת דוד לוי, על דבריך. אני מבקש להזמין את אדוני שר הביטחון להשיב לדוברים. אני יודע שיש עוד כמה חברי כנסת שביקשו את רשות הדיבור. אתם הסליחה, משום שהאורחים יושבים אתנו כבר זמן רב, ובהזדמנות אחרת אני אתן לכולם. תודה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב בראש, מכובדי שר הפנים, חברי חברי הכנסת, בני המשפחות השכולות, ראשי העמותה, אזרחי ישראל, זה 50 שנה מדינת ישראל נלחמת על חייה, על קוממיותה ועל עצמאותה. זה 50 שנה מיטב הבנים עומדים במערכה הכבדה, כדי שנוכל לקיים חיים ריבוניים וחיי חירות במדינת ישראל. זה 50 שנה אין אתר ומקום בארץ-ישראל, שלא נדרשנו להילחם בהם מלחמות קשות ואכזריות, בקרבות מן הקשים שידענו. המלחמות, הקרבות, ובעיקר הבנים, הם שהביאונו היום לשנת היובל, שנת העצמאות ה-50 למדינת ישראל.

אנו מחויבים לדעת לשמור ולנצור את זכרם של מפקדינו, חברינו ובנינו שנפלו. אנו מצווים, כי אתרי הגבורה, הרוח המיוחדת שנשבה בקרב היחידות והלוחמים, המקומות שלחמו בהם בגבורה עילאית והביאונו ליום הזה, יישמרו כמשמרת נצח בדור הזה ולדורות הבאים, למען ידע עם ישראל כי קשה היתה הדרך, כי תובענית היתה, כי נדרשנו למלא כוחנו ויכולתנו כדי להגיע לימים הללו.

ובימים הללו, מורי ורבותי, יש מי שלא זוכרים, יש מי שלא יודעים ויש מי שאין בידיהם הכלים, האמצעים והדרך לזכור ולדעת, כדי להמשיך בדרך הלוחמים.

הפרויקט הזה, פרויקט הר-איתן, הוא אחד הפרויקטים הערכיים שממשלת ישראל ומדינת ישראל צריכות לשאת בגאווה, מתוך כבוד, מתוך תחושה של שליחות, מתוך מחויבות ערכית ומוסרית פנימית לכל הלוחמים בכל הדורות ולמען כל הלוחמים בכל הדורות.

האתר הזה אמור לשמש אתר הנצחה לאומי, בו נחקוק את שמותיהם של 20,000 נופלים במערכות ישראל בטרם קום המדינה, ובדרך הארוכה מאז קמה המדינה ועד היום. האתר ישמש כמוזיאון לצה"ל, שיוצג בו המערכות, המלחמות, הקרבות, ובעיקר בדגש האנשים והאישיות שעמדו מאחורי המערכה, הניעו אותה והביאו להישגים כל כך גדולים. המוזיאון גם יהווה נדבך נוסף במערכת החינוך הערכית הלאומית, שאליה, אני מקווה, יבוא כל נער בישראל, כל יהודי בארץ ובתפוצות, כל אחד מבני המיעוטים החיים אתנו ונלחמים אתנו כתף אל כתף, ורבות רבבות תיירים, יהודים ולא יהודים, אשר יבואו לראות את רוח ההקרבה, את כושר העמידה, את המחר היקר ואת הלקחים העיקריים שהם יישאו אתם מהאתר הזה אל מקומות מושבם. הרוח הזאת, רוח הגבורה של עם ישראל, תמשיך לנשב ולהיות נדבך מחזק ומחנך ויוצק ערכים לחיינו הלאומיים.

הפרויקט אמור להיות גם מרכז חינוכי, שאליו ובתוכו ניתן ואפשר יהיה לקיים מסכתות שלמות של אירועים מן העבר ואירועים מהיום, כדי שיהיו בסיס חינוכי-תרבותי-ערכי לאלה אשר יבואו אל הקריה ולאלה אשר יוכלו לקרוא, לצפות או לראות את מה שניצב מולם.

הצטרפתי צער רב על כך שבאחד מדיוניו אשתקד ביטלה הממשלה את הפרויקט. אמרתי שאעשה כל שביכולתי כדי שהביטול הזה יבוטל. אמרתי לחברי בוועדת החוץ והביטחון, ובראשם לחבר הכנסת אורי אור, כי אצטרף להצעת החוק שתונח, כדי שיחוקק חוק שתהיה בו בתוך הבית הצבעה מקיר אל קיר למען האתר הזה.

פניתי לשר האוצר, בכתב ובעל-פה, ושלחתי את ראשי העמותה כדי שיסבירו את החשיבות של האתר, ומשלא נמצאו המשאבים, חזרתי והעליתי ביוזמתי, ביום ראשון שעבר, את הנושא בישיבת הממשלה, ולשמחתי בוטל הביטול, ואני מברך את ראש הממשלה והשרים שהחליטו להקים צוות שרים בראשות ראש הממשלה. בצוות יהיו: שר התשתיות הלאומיות, שר הפנים, שר החינוך ושר הביטחון. העמותה תביא בפני השרים את אשר נעשה עד היום, את התוכניות לעתיד, ואני מקווה כי תהיה הירתמות של הממשלה, של הציבור בישראל ושל מתנדבים מקרב העם היהודי, ושאפשר יהיה להניע בצורה מדורגת את תהליך העשייה בהר-איתן ולהביא לידי כך שיהיה מקור גאווה לכולנו.

אני מברך על החלטת הממשלה, אבל זו תחילתה של הדרך, ואנחנו נצטרך לעמוד על המשמר, היום ובעתיד, כי מה שיוחלט אכן יבוצע.

אני יודע כי תובעני הוא האתגר. עשרות רבות של מיליוני דולרים נדרשים כדי להקים אתר בקנה מידה לאומי, אבל נתחיל בדרך, ומשנתחיל בדרך, אני מאמין כי רבים וטובים יירתמו למען האתר הזה.

אינני בא לחקור היום האם זה היה המקום היותר-מתאים, אשר ינקז לתוכו את כל הצירים העולים לירושלים ויביא בשעריו את כל מי שעובר בדרך. ייתכן שנכון היה שהאתר הזה יהיה על אם הדרך העיקרית והמרכזית העולה לירושלים, אבל לא בכך אנחנו דנים היום, והמקום שנקבע ונבחר הוא המקום שיעמוד על סדר-היום, ואני מקווה כי יעבור את כל הבחינות, כדי שבמועד הקרוב ביותר האפשרי ניתן יהיה להתחיל בעבודות.

עם זאת, נדרשת עוד עבודה רבה כדי לאסוף את כל החומר, את כל ההיסטוריה, את כל סיפורי הקרב, את כל הלקחים, את תולדות החיים של האנשים, את תיאורי הקרב ואת מחירי הקרבות, למען לא נשכח, חלילה, ונזכור את כל מה שראוי כי ייזכר, ייכתב וייחקק על הסלע ובלב כולנו, למשמרת בדור הזה ולדורות הבאים.

אני רוצה להודות לך, אדוני, ולחברי הכנסת אשר העלו על סדר-היום את נושא הר-איתן, ואני רוצה לקוות, שהפרויקט הזה אכן יהווה מקור גאווה לבית-הנבחרים, יהווה אתר הנצחה ראוי לשמו למען המשפחות השכולות וחבריהן, ויהיה אתר אשר בית ישראל והעם היהודי יפקדו אותו, כדי לשאת משם רוח חדשה ולשאוב כוחות נוספים להמשך הדרך, ליובלות שבדרך. תודה רבה.

היו"ר אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר הביטחון, על דבריך. אני גם מודה לך על שמצאת לנכון להעלות ביוזמתך את הנושא בישיבה האחרונה של הממשלה, גם על מאבקך להגשים את הפרויקט, שהוא חשוב לדורות הבאים.

אני מבקש להזמין את יוזם הדיון, חבר הכנסת ראובן ריבלין, וכן את חבר הכנסת אורי אור. סליחה, אני מבקש את סליחתך, אדוני חבר הכנסת אורי אור. אדוני חבר הכנסת ריבלין, אתה מגיש את הצעת ההחלטה בשם סיעות העבודה, הליכוד, צומת, המפד"ל – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גשר.

היו"ר אדרי:

– – גשר, הדרך השלישית, מרצ, ש"ס ומולדת. אני מקווה שלא ששכחתי שום סיעה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

שום סיעה.

היו"ר ל אדרי:

בבקשה, אדוני.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, אפשר לומר שחבר הכנסת ריבלין אכן היה אחד מהדוחפים – – –

היו"ר ל אדרי:

בבקשה, אדוני. אנחנו גם נברך אותו ואת חבר הכנסת אורי אור לאחר שנקבל את ההחלטה.

אורי אור (העבודה):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני יושב-ראש הכנסת, אדוני שר הביטחון, אדוני סגן שר החינוך, אדוני שר הפנים, משפחות, חברי העמותה, חבר הכנסת לשעבר אמל נסראלדין ויושב-ראש הכנסת לשעבר דב שילנסקי, אלופים ומפקדים בצה"ל לדורותיהם, להלן נוסח ההחלטה שנוסחה על-ידי חבר הכנסת האלוף במילואים אורי אור ועל-ידי ועל דעת הסיעות – – –

חן כהן (מרצ):

ואפילו אנחנו, חברי הכנסת הנוכחים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כנסת נכבדה, חברותי וחברי חברי הכנסת, אני מצטער שלא הזכרתי אתכם. מפאת גודל השעה, הנני העני ממעש.

על דעת סיעות העבודה, הליכוד-גשר-צומת, מפד"ל, הדרך השלישית, מרצ, מולדת וש"ס, להלן תוכן ההחלטה:

1. המרכז הלאומי למערכות ישראל, שינציח את התקומה ומורשתה ואת כל חללי מערכות ישראל, יוקם בהר-איתן, הממוקם מעל מעיינות סטף שליד מבשרת-ציון, לפי תוכנית שנתקבלה ואושרה בהחלטת הממשלה מיום 14 באפריל 1991.

2. הכנסת חוזרת ומאמצת את ההחלטות שהתקבלו על-ידי ארבע ממשלות ישראל האחרונות, ולפיהן יוקם מרכז ההנצחה והתקומה בהר-איתן, שמול "יד ושם" והר-הרצל.

3. הכנסת תומכת בחקיקת חוק מיוחד למרכז הלאומי למערכות ישראל שיוקם בהר-איתן, ואשר יקבע ויחייב בחוק את מימושה וביצועה של החלטת הממשלה מיום 14 באפריל 1991.

4. הכנסת דורשת מן הממשלה להקציב החל משנת 1998 את הכספים הדרושים להקמתו של מרכז התקומה וההנצחה בהר-איתן, בהתאם לשלבים שעליהם הוחלט.

5. הכנסת פונה לממשלה ומבקשת ממנה להניח את אבן הפינה לפרויקט הר-איתן ביום העצמאות התשנ"ח, במסגרת אירועי היובל למדינת ישראל, כבקשת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, בראשותו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

אבקש להצביע על הצעת ההחלטה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אפשר לשאול שאלה? האם זה מקרי שמד"ע-רע"ם, חד"ש-בל"ד, אגודת ישראל וישראל בעלייה לא השתתפו?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש לומר, שאני יכול רק – – –

חיים אורון (מרצ):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת זיסמן, אין לי ספק שרבות מהסיעות הקיימות בבית הזה ולא היו נוכחות היו מצטרפות להחלטה זו. אני אינני מוסמך ואינני מיופה-כוח מטעמן.

אבקש מהכנסת להצביע על הצעת ההחלטה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת ראובן ריבלין.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי להצעת ההחלטה כפי שהובאה על-ידי חבר הכנסת ראובן ריבלין? ההצבעה החלה.

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש לצרף את קולי.

הצבעה מס' 4

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' ריבלין – 23

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' ריבלין נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש להוסיף את הצבעתו של יושב-ראש הכנסת דן תיכון. ביחד 24 תומכים, נגד אין, נמנעים אין. אכן הצעת ההחלטה כפי שהובאה על-ידי חבר הכנסת ראובן ריבלין אושרה.

אני מבקש להודות לכם, אדוני חבר הכנסת ראובן ריבלין ואדוני חבר הכנסת אורי אור, על יוזמתכם, על פועלכם, על דבקותכם במטרה.

(מחזאות כפיים ביציע הציבור)

אומנם לא נהוג למחוא כפיים בכנסת, אבל לכם מותר. אני מבקש להודות לכם, אורחים נכבדים, חברי העמותה של הר-איתן, על השתתפותכם, על מאבקכם ועל דבקותכם במטרה, ואנחנו נתבע מהממשלה לקיים את החלטת הכנסת, והכנסת תעקוב אחר הביצוע.

אני מבקש מאדוני שר הפנים, שהוא חבר בוועדה, שיעשה את כל אשר ביכולתו כדי להגשים את ההחלטה, כפי שבאה היום לידי ביטוי כמעט על-ידי כל סיעות הבית. תודה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. גברתי, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

שתי החלטות של ועדת האתיקה בעניין קובלנות שהוגשו לה בעקבות הדיון שהתקיים במליאת הכנסת ב-24 ביוני 1997: 1. החלטה בקובלנות של חבר הכנסת רענן כהן נגד שר המשפטים צחי הנגבי; 2. החלטה בקובלנות של שר המשפטים צחי הנגבי נגד חבר הכנסת מיכה גולדמן.

ועוד הונחה, מטעם ועדת הכנסת, הצעה לתיקון סעיף 102א לתקנון הכנסת. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי סגנית מזכיר הכנסת, על ההודעה שמסרת לנו.

הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה),

התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חבר הכנסת מקסים לוי, שיגיש את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה), התשנ"ח-1998. אדוני, בבקשה.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש לקריאה ראשונה את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה), התשנ"ח-1998.

על-פי המצב כיום, לבית-הדין למשמעת של עובדי המדינה יש סמכויות לשלול או להקטין את קצבת הפרישה של עובד שפרש עקב בעיות משמעת חמורות. קיימים מקרים שבהם עובדות שנים רבות מיום הפגיעה בקצבת הפרישה ואין כל סמכות לחדש את תשלום הקצבה שנשללה מהעובד. החוק הקיים אינו עומד באמות מידה הומניות, שכן הוא פוגע לא רק בעובד אלא גם במשפחתו ובילדיו. מדובר בתקדים אנטי-דמוקרטי, אשר פוגע במישרין בזכויות העובד. לא ייתכן מצב שלפיו תישלל קצבת הפרישה בלי שתינתן לעובד אפשרות לבטל את העונש.

חברי הכנסת, התיקון לחוק מבקש להקנות לנציב שירות המדינה סמכות להחזיר את תשלום קצבת הפרישה בתום עשר שנים מהחלטת בית-הדין. כך ניתן יהיה לעזור לאותו עובד, בהתאם לנסיבות, במידה שהן השתנו.

אני מאמין, כי תיקון זה יוביל לכך שלפני שהעובד יבצע את המעשה הוא יהיה מודע מחד גיסא לשלילת הקצבה, ומאידך גיסא תינתן לו ולמשפחתו האפשרות לפנות לנציב שירות המדינה בבקשה לחדש את תשלום הקצבה שהופחתה או נשללה.

אני רוצה להביא דוגמה. הצעת החוק שהוגשה היום באה לאור זאת שעובד בשירות הביטחון עבר עבירה, וועדת המשמעת, כפי שכתוב בהצעת החוק, יכולה לפגוע בגמלה שלו. מה אשמים ילדיו ומה אשמה משפחתו, שפוגעים באותה גמלה? גם אסיר שמבקש חנינה לאחר תקופה מסוימת, גם לו ניתנת הזכות. הדברים האלה לא היו בחוק, ולכן יש להם חשיבות רבה לגבי האנשים שנפגעו מהחלטת ועדת המשמעת – שיחזרו לערער בפני נציב שירות המדינה, כדי שהקצבה הזאת תוחזר להם. תודה.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מקסים לוי, על שיזמת חוק חשוב, שהוא בוודאי לטובת ציבור לא קטן במדינת ישראל.

אנחנו עוברים לדיון. ראשון הדוברים – חבר הכנסת גדעון עזרא. אדוני, בבקשה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מקסים לוי, אדוני שר הפנים, אני בהחלט מברך על החוק הזה. אני חושב שאנחנו צריכים לתת הזדמנות שנייה. אנחנו מדברים על כך עכשיו לקראת שנת ה-50. אני חושב שמי שעלה על הנקודה הזאת בהחלט מצא נקודה חשובה מאוד. הייתי אומר אפילו יותר ממה שכתוב פה – אלא אוטומטית לאחר עשר שנים, גם אם האיש לא פנה בגלל אי-ידיעת החוק, נציב שירות המדינה יבדוק כל מקרה לגופו של עניין, מפני שהאיש לא יודע, הוא זקן, פרש, וכיוצא בזה; נציב שירות המדינה יבדוק לאחר עשר שנים אם אין מקום לתקן את הדברים הללו. משום שיכול להיות מצב, שאי-ידיעת החוק תמנע מאנשים לקבל סיוע כזה או אחר.

אני מכיר כמה מקרים מעבר, שבהם ניטלה הקצבה הזאת מאנשים, ואותם אנשים עבדו ועמלו הרבה מאוד שנים. אני בהחלט מסכים, שאם נותנים חנינה לאדם בכלא, ודאי וודאי צריך לבחון – ולבחון אוטומטית, לא לבחון רק אם האיש פונה – את האפשרות לתת לו את הגמלה. מדובר לא רטרואקטיבית אלא מיום הבירור ואילך. תודה.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת גדעון עזרא. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת מקסים לוי על הצעה זו. מתוך ניסיון אישי אני יכול לומר, שההצעה הזאת היא במקומה. היא במקומה משום שיש מקרים שבהם חולפות להן שנים מספר, ומצבן של המשפחות אומלל ביותר, כתוצאה מהגזירה שנחתה עליהן עקב מעשה שהצדיק בשעתו נקיטת אמצעים. בהחלט יש מקום לשפר את מצבה של המשפחה, את מצבו של הגמלאי בחלוף הזמן.

כל עבירה יש עמה איזה פרק זמן של התיישנות, ולכן אני מברך על ההצעה הזו. תודה.

היו"ר ל אדר:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסי כץ, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת נסים דהן, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ההצעה המונחת לפנינו יש בה הרבה מן ההיגיון ומן הצדק, ואני חושב, שאם אנחנו כבר באים לתקן, מן הראוי היה שנתקן את זה בחלוף חמש שנים ולא עשר שנים.

הנקודה הכאובה ביותר – נגע בה בקצה חברי חבר הכנסת כץ. כיוון שבעצם תשלומי הפרישה הם גם תשלומים שבאו לתת הגנה למשפחתו של העובד לאחר שהוא פרש מן העבודה, לאו דווקא כתשלום פיצויים על זמן עבודתו של העובד אלא כהגנה לאחר פרישתו, אם שוללים את הקצבה, זו בעצם פגיעה קשה במשפחה ולא רק בעובד.

לכן, חשוב שהנושא הזה ייבדק מפעם לפעם על-ידי גורמים מתאימים – אם העונש שהוטל על אותו עובד בשלילת קצבתו או דמי פרישתו או כל מה שמגיע לו מהמדינה על עבירה שעשה בתור עובד ציבור, אם העונש שהוטל עליו, בנתונים מסוימים, בתקופת זמן מסוימת, עוד ראוי שימשיך להיות מוטל, כי פעמים רבות האדם הזה כבר נפטר ומי שסובל מכל זה הם שאיריו.

לכן, התיקון הזה שמוצע על-ידי חבר הכנסת מקסים לוי חשוב מאוד. אני לא יודע אם יש לזה השלכה גדולה על הציבור כולו, זה בוודאי רק בשוליים, כיוון שאנחנו יוצאים מתוך נקודת הנחה, שרוב רובם של עובדי ישראל הם ישרים והגונים, ולא מוטלים עליהם קנסות ולא שוללים מהם את קצבת הפרישה שלהם. זה בוודאי רק בשוליים, אבל ראוי והגון שהנושא הזה ייבדק לגופו.

הייתי מציע שבועדה נתקן את זה לחמש שנים, אדוני יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חבר הכנסת מקסים לוי. תודה.

היו"ר ל אדר:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת נסים דהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין. אדוני, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, אני מצטער לקלקל קצת את החגיגה, ואני דווקא מתפלא על חברי, חבר הכנסת יוסי כץ, שהוא יושב-ראש ועדת הביקורת, אבל גם משפטן במקצועו.

אני מבין את כוונתו הטובה של חבר הכנסת מקסים לוי ואת לבו הרחום והחנן, כפי שצריך להיות לב יהודי וישראלי טוב בארץ-ישראל. עם זאת, אנחנו כאן משבשים דבר בצורה שאינה מתקבלת על הדעת בהייררכיה הדמוקרטית הקיימת.

בדרך כלל, כאשר שוללים מאדם את הזכות לפנסיה, מגבילים אותה או מקטינים אותה, מדובר בעבירה חמורה ביותר, שעליה עומד אדם לדין, ונפסק דינו על-ידי בית-דין משמעותי. על בית-דין משמעותי יכול להיות, כמובן, ערעור, והסופיות של פסק-דין באה לידי ביטוי בכך שאנחנו יכולים רק להביא לידי חנינה.

יש מוסד של חנינה. מוסד החנינה הוא נשיא המדינה, או חוק של הכנסת, הקובע את אותה זכות לחנינה שניתנת על-ידי הציבור, כשהכנסת או המחוקק חושבים שהשעה ראויה לבוא ולחון אנשים בצורה גורפת.

אני מוכרח לומר, שמתן הסמכות לנציב שירות המדינה – ויהיה אדם בעל שיעור קומה כאשר יהיה – הוא דבר שמשבש הליכים, משום שמי שפסק, הוא גם זה שיכול לבוא ולשקול מחדש. זאת אומרת, אילו באנו ונתנו לבית-הדין המשמעותי לראות אם נתעוררו נסיבות חדשות כלשהן המאפשרות את ביטול העונש, ביטול חלקי, או מחילה כתוצאה ממעבר זמן – שהרי בית-דין רחמן בן רחמן לא יפסוק בנקל על שלילת פנסיה מבן-אדם, או על הגבלת הפנסיה, אלא אם כן הוא ראה את הדבר כמעשה חמור, המחייב עונש.

אני בעד מוסד החנינה, ואני חושב שיש שעות שבהן צריכים לתת חנינה ויש נסיבות שבהן צריכים לתת חנינה. אני גם מצביע בעד הצעת החוק הזאת, אבל אני חושב שאולי את אותה מחשבה שחבר הכנסת מקסים לוי בא ודוחה לעשר שנים, כלומר, נותן שיחלוף זמן רב, אולי צריך להשאיר לא בידי נציב שירות המדינה, אלא בידי מערכת חנינה, שתהיה הגיונית גם מבחינת החוק הספציפי וגם מבחינת החוקים הכלליים. תודה רבה.

היו"ר אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת ראובן ריבלין. האם אדוני חבר הכנסת מקסים לוי רוצה להשיב או לעבור להצבעה?

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

לעבור להצבעה.

נסים דהן (ש"ס):

בעד.

היו"ר ל אדרי:

כעת אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42), של חבר הכנסת מקסים לוי. ההצבעה החלה, מי בעד ומי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה), התשנ"ח-1998, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ל אדרי:

בעד – 7, נגד – אין, נמנעים – אין. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 42) (חידוש תשלום קצבת פרישה) נתקבלה בקריאה ראשונה, והיא תעבור להכנה לקריאה שנייה לוועדת העבודה והרווחה. אדוני חבר הכנסת מקסים לוי, אני מודה לך בשם הכנסת ובשם כל הנוכחים על הצעתך, שהיא במקומה והיא בוודאי לטובת הציבור.

הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

היו"ר ל אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג), קריאה ראשונה – של חברי הכנסת אפי אושעיה, יוסי כץ, אברהם הירשזון ואדיסו מאסלה. יציג את החוק חבר הכנסת יוסי כץ. אדוני, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אעשה זאת בקצרה.

בכנסת הקודמת קיבלנו כמה הצעות חוק שמקנות לעובד או לעובדת את הזכות להיעדר מהעבודה במקרים של מחלת ילד, או במקרים של מחלת הורים, וקצבנו את זה בשישה ימים מתוך מכסת ימי המחלה שעומדים לזכותו של העובד, עם תנאים מסוימים וברורים שאותם צריך העובד למלא כדי לקבל את הזכות הזאת, והנה שכחנו את בן הזוג, או את בת הזוג.

ברור שחשוב ביותר – גם כדי לשמור על התא המשפחתי וגם כדי לשמור על זכויותיו של העובד – להקנות לו אותה זכות שנתנו לו במקרה שהוא נאלץ להיעדר מהעבודה לצורך טיפול בבן משפחה אחר, קרי: הורים או ילדים, לתת לו אותה גם כשהוא נאלץ להיעדר מהעבודה כדי לטפל בבן זוגו או בבת זוגו.

זו מטרת ההצעה, אותם תנאים, אותן מגבלות, זה מתוך מכסת ימי המחלה שלו, כלומר: הוא לא מקבל כאן תוספת לימי המחלה שלו, אלא זה מתוך מכסת ימי המחלה שלו, באותם תנאים, בדיוק אותו דבר, תהיינה אותן תקנות, ולא יהיה שימוש כפול בזכויות האלה, אלא כל אחת מהזכויות האלה מוגבלת בכך שעובד אחד יוצא כמובן לחופשה, או מנצל את חופשת המחלה שלו.

אני, כמובן, אודה לכנסת על אישור החוק בקריאה ראשונה, תודה.

היו"ר ל' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסי כץ, על יוזמתך, ואני מבקש מחבר הכנסת גדעון עזרא להתייחס להצעת החוק. הוא ראשון הדוברים בנושא הזה. אחריו – חבר הכנסת נסים דהן, והוא יהיה אחרון הדוברים, ולאחר מכן נעבור להצבעה, אם חבר הכנסת יוסי כץ לא יתנגד לכך. בבקשה, אדוני.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת יוסי כץ, חברי הכנסת, יכול להיות שלא הבנתי את הצעת החוק, אבל נדמה לי שבגלל העובדה שאנחנו רוצים להיות מדינה דמוקרטית, אני חושב שאנחנו כבר קצת מגזימים. אני חושב שהוספת שישה ימי מחלה שנתיים בשל מחלת בן הזוג היא מוגזמת, ואם נבדוק את ימי המחלה, החופשה, מחלת ילד, ימי בחירה, ועל הכול כמובן ימי חופשה שנתיים, על אלה תיתוסף מחלת בן זוג – נדמה לי שלא נשאר מספיק זמן לעבוד.

נסים דהן (ש"ס):

מתוך המכסה.

יוסי כץ (העבודה):

אני רוצה להבהיר. לכל עובד יש, נניח, 18 ימי מחלה לפי החוק – – – אם בן המשפחה שלו חולה, זה יקוזז.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה להגיד לך, שמאחר שהייתי עובד מדינה, אני קצת מכיר את ההתנהגויות של עובדי המדינה, ואני יודע שאתה יכול לקחת יום מחלה אחד בלי אישור רופא וכיוצא בזה, ואתה מוסיף עכשיו עוד שישה ימים.

נסים דהן (ש"ס):

לא עוד, זה בתוך המסגרת.

יוסי כץ (העבודה):

חובה לספק אישורים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

תסלח לי, ידידי נסים, אני מדבר על מקום עבודה שיש בו ארבעה פועלים, שאם אחד מהם חסר, לבעל העסק יש בעיה בתפקוד של המפעל.

נסים דהן (ש"ס):

אבל עד עכשיו בשביל הבן שלו היה מותר לו. עד עכשיו בשביל הבן היה מותר, בשביל האבא היה מותר, רק בשביל האשה אסור?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

ידידי, זה חוק נהדר. תראה, אנחנו יכולים להרים פה את הידיים ולעשות זאת, ומצד שני יהיו עסקים שכתוצאה מהדברים הללו יצטרכו לקחת עובדים נוספים. העלות שלהם וההפעלה של המפעל לא יהיו כדאיות, בגלל דברים מהסוג הזה. בסופו של דבר, הם יצטרכו לסגור את המפעל. אנחנו צריכים לחשוב על כולם, ולחשוב גם על המעסיקים.

יוסי כץ (העבודה):

בוודאי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

גם על מקום העבודה, ובאיזה מקום אנחנו צריכים לשים קו, ואני בטוח שכל מי ששומע אותנו עכשיו מתלבט בשאלה שאני מעלה עכשיו מול השאלה שאתה מדבר עליה.

אני חושב, שבנושא הזה היה כדאי שנבדוק את עצמנו, עם מעסיקים כאלה ואחרים, ונשמע מה בפיהם ומה המשמעות של הדברים מבחינתם, ובהקשר זה נגיש הסתייגויות כאלה ואחרות. אני מקווה מאוד, שהנושא הזה יידון בוועדה הולמת, ואנא, יוסי, הבא את זה בחשבון, עשו את הבדיקות והבירורים. תודה רבה.

יוסי כץ (העבודה):

הכול יעבור לוועדה.

היו"ר ל אדרי:

חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני לא מבין את חבר הכנסת גדעון עזרא. אם זה היה הפטור היחיד שבגיני היינו נותנים לעובד אפשרות להיעדר מן העבודה, רק בגין מחלה של בן הזוג או בת הזוג, הייתי מבין. אבל היום החוק במדינת ישראל נותן אפשרות לבן הזוג להיעדר בגלל מחלות בניו או בנותיו, בגלל מחלות הוריו, אביו ואמו. אתה מתאר לעצמך שבשביל כל הדברים האלה הוא יכול להיעדר, אבל הוא לא יכול להיעדר כשאשתו מאושפזת?

במה מדובר? לא כשאשתו יושבת עם שפעת בבית ולכן הוא נעדר. מדובר באשפוז קשה בבית-החולים, היא עוברת ניתוח לב פתוח. אתה מתאר לעצמך שהבעל הזה יכול ללכת לעבוד ולהיות במקום העבודה? הגוף שלו יהיה במקום העבודה? אתה בטוח שהוא יעבוד? אז מה, אנחנו רוצים להושיב פה רובוטים, אנחנו רוצים שאנשים יתייחסו לבני זוגם בכזאת קרירות ובכזאת אדישות רק משום שהחוק מחייב? אני מודיע לך – גם בלי החוק האדם הזה לא יבוא לעבוד, במיוחד שיש לו אפשרות להביא טופס שהוא חולה. אז אנחנו מחפשים תרמיות וחוכמות? בשביל מה?

כשאני אומר בת הזוג, הוא הדין בבן הזוג, כמובן. אשה לא תלך לעבודה כשבעלה צריך לעבור ניתוח קשה מאוד, והיא צריכה לסעוד אותו בחוליו. אתה מאמין שאשה כזאת תלך לעבוד וראשה יהיה בעבודה? למה שלא נאפשר לה את זה במסגרת החוק?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מדובר פה על כל מחלה.

נסים דהן (ש"ס):

אתה צודק, כל מחלה. אבל, מטבע הדברים, מתי אדם הולך לסעוד את קרובו בבית-החולים, כשהוא צריך "אקמול"? בשביל "אקמול" אתה הולך לשבת ליד הילד? מתי הולכים לסעוד בן משפחה? – כשהמצב קשה. לא הולכים סתם על כל דבר קטן.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אם מדובר על מחלה ממארת, לא הייתי אומר את הדברים האלה.

נסים דהן (ש"ס):

אלה בדרך כלל המקרים שבהם הולכים לסעוד בן משפחה. אנחנו לא יכולים לכתוב: תעמוד ליד בן משפחה רק כשהוא צריך ניתוח קשה, וכשהוא צריך טיפול שיניים והוא חושב שהוא צריך אותך באותו רגע, אל תלך אתו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

תגיד כשבן הזוג מאושפז, בסדר?

נסים דהן (ש"ס):

בדרך כלל זה המצב – כשהוא מאושפז או שהוא צריך מישהו שיסעד אותו בבית. הוא אדם מבוגר ומישהו צריך להיות אתו בבית באותו יום.

יוסי כץ (העבודה):

החוק קובע במפורש מגבלות תפקוד.

נסים דהן (ש"ס):

בוודאי. לא מדברים פה על אדם שצריך "אקמול" ואני עומד לידו לתת לו את ה"אקמול" כל שעתיים. לא זה הוויכוח.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

לאשה יש מזל, הוא יושב בבית.

נסים דהן (ש"ס):

זה לא זה. הוא לא יקבל. חבר הכנסת גדעון עזרא, על רמאים אנחנו לא מדברים; אנחנו מדברים על אנשים שומרי חוק במדינת ישראל. אם יש לה מזל, הוא יושב לידה בבית והוא יביא אישור כזה – הוא לא יוכר בביטוח הלאומי. הוא לא יביא אישור כזה כי הוא יודע שהוא לא יוכר. הוא יביא אישור שהוא עבר ניתוח לב. הרי אנחנו מכירים את הטריקים האלה.

לכן, אני מאוד מברך את חבר הכנסת יוסי כץ ואת חבריו שהגישו את הצעת החוק הזאת; זה חוק חשוב מאוד.

אני רוצה לסיים בסיפור קצר. מספרים על הרב לוין, רבם של האסירים, שפעם הוא הלך לרופא עם אשתו ואמר לרופא: אדוני הרופא, רגלה של אשתי כואבת לי. אמר לו: מה? אמר לו: כן, רגלה של אשתי כואבת לי. זה היחס של בן זוג אמיתי. לכן, אם כואבת לו הרגל, הוא בוודאי יכול להישאר בבית.

היו"ר אדרי:

תודה, אדוני חבר הכנסת נסים דהן.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג). מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 4

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג), התשנ"ח-1998,

לוועדת העבודה ורווחה נתקבלה.

היו"ר' אדרי:

ארבעה בעד, נגד – 1, נמנעים – אין. הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת בן זוג), התשנ"ח-1998, נתקבלה בקריאה ראשונה, והיא תעבור לוועדת העבודה ורווחה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

תודה לחבר הכנסת כץ, תודה למשתתפים בדיון.

שאלות ותשובות

היו"ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא האחרון: שאלות ותשובות לשר הפנים. אדוני שר הפנים, בבקשה.

חריגות בנייה במגזרים לא-יהודיים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הפנים ביום ג' באב התשנ"ז (6 באוגוסט 1997):

מפרסומים שונים נודע לי, שחריגות בנייה הנעשות במגזרים לא-יהודיים אינן מטופלות בכל חומרת הדין כמו במגזר היהודי. נמסר לי, כי בירושלים המזרחית הוגשו מאות תלונות על חריגות שאינן מטופלות כראוי. לעומת זאת, חריגות בנייה במערב העיר גוררות משפטים, קנסות, צווי הריסה וכדומה.

רצוני לשאול:

1. האם הפרסומים נכונים?

2. מה הם הנתונים על חריגות ואי-אכיפת חוקי בנייה במגזרים לא-יהודיים?

3. האם במגזר היהודי יש אכיפה מוגברת לעומת המגזר הערבי בירושלים?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היקף הבנייה הבלתי-חוקית במגזר הערבי, אופיה והסיבות לה שונים מהותית מהבנייה הבלתי-חוקית במגזר היהודי. לכן הטיפול הנגזר מעובדה זו שונה בין המגזר הערבי למגזר היהודי.

אין כל מדיניות במשרד הפנים שלא לאכוף את החוק כנגד בנייה בלתי חוקית במגזר הערבי. מגזר זה מטופל בהתאם לחוק.

2. אלה הנתונים לשנת 1997 כפי שרוכזו במשרדי: סך כל המבנים ללא היתר: במגזר היהודי – 339; במגזר הערבי – 655. סך כל עבירות בנייה שאותרו: במגזר היהודי – 587; במגזר הערבי – 814. סך כל מבנים שנהרסו: במגזר היהודי – 7; במגזר הערבי – 177.

3. כפי שנאמר בתשובה על שאלה מס' 1, היקף הבנייה הבלתי-חוקית במגזר הערבי בירושלים גדול מהיקפה במגזר היהודי, ואופיה שונה במהות, ומכאן שהאכיפה במגזר היהודי קלה ומהירה יותר בגלל אופיה. אולם אין זה אומר שאין פעולה אינטנסיבית כנגד הבנייה הבלתי-חוקית במגזר הערבי.

אי-תשלום שכר לעובדי עיריית אור-יהודה

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר הפנים ביום י"ב בחשוון התשנ"ח (12 בנובמבר 1997):

עיריית אור-יהודה לא שילמה ל-30 עובדי מחלקת הרווחה את שכר אוגוסט וספטמבר, והיא חייבת עבורם לקרנות הפנסיה וההשתלמות.

רצוני לשאול:

1. מה ייעשה כדי שלעובדים ישולמו שכרם וזכויותיהם הסוציאליות?

2. מאחר ש-75% ממימון עובדים אלה מגיע ממשרד העבודה והרווחה – לאן נעלם הכסף?

3. מה ייעשה למניעת הלנת שכר ברשויות המקומיות?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עיריית אור-יהודה נמצאת עתה בעיצומה של תוכנית הבראה שסוכמה עם משרד הפנים עקב מצוקת תקציב קשה כבר זמן רב. במסגרת תוכנית זו קוצץ משמעותית תקציב העירייה, וכן פוטרו עשרות עובדים בגין אילוצים אלה.

ייצוב המצב הכספי של העירייה הוא תהליך קשה, הנמשך חודשים. עיכובים בתשלום משכורות לעובדים והפרשות שונות חלים על כלל עובדי העירייה, על מחלקותיה השונות, לרבות רווחה וחינוך.

העירייה מתמודדת עם בעיה זאת, ולאחרונה שולמו משכורות אוגוסט, ספטמבר ואוקטובר.

2. אכן, מרבית המימון לשכר עובדי הרווחה בא ממשרד העבודה והרווחה, אולם מכיוון שההקצבות מגיעות דרך חשבון העירייה בבנק אוצר השלטון המקומי ועליו יש לה עדיין עיקולים שונים, הרי לא כל ההקצבות מגיעות לעירייה.

3. משרדי עושה מאמצים עילאיים במשא-ומתן עם הרשויות המקומיות הרלוונטיות כדי שלא להגיע למצב שבו תצטרך הרשות לשלם הלנת שכר.

הבחירות המוניציפליות בבני-ברק

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר הפנים ביום י"ב בחשוון התשנ"ח (12 בנובמבר 1997):

הבחירות המוניציפליות לעיריית בני-ברק יתקיימו בקרוב ובנפרד מהבחירות המוניציפליות הכלליות.

רצוני לשאול:

1. כמה אנשים העבירו את כתובתם לעיר בני-ברק במהלך השנתיים האחרונות?

2. האם נכונים הפרסומים בדבר כוונתם של גורמים פוליטיים לנסות ולהשפיע על תוצאות הבחירות ועל מימון המפלגות באמצעות העברת כתובות בהיקף ניכר, תופעה שעלתה בבחירות המוניציפליות הקודמות במקומות שונים בארץ?

3. מה יעשה משרדך בנדון?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1996 בוצעו 4,165 שינויי מען ליישוב בני-ברק מיישובים אחרים, בעוד במחצית הרלוונטית של שנת 1997 בוצעו 1,716 שינויי מען לבני-ברק, מיישובים אחרים, דהיינו יחסית אף פחות מאשר בשנת 1996.

2-3. אין לי מידע על כוונות לפעולה בכיוון זה.

גביית היטל השבחה

חבר הכנסת ש' בן-צור שאל את שר הפנים ביום י"ט בחשוון התשנ"ח (19 בנובמבר 1997):

בחוק התכנון והבנייה נאמר, שהזכאים לסיוע ממשרד השיכון בבניית ביתם יהיו פטורים מתשלום היטל ההשבחה של אותם מקרקעין. למרות האמור, ידוע לי, כי בקריית-עקרון מתבצעת גבייה של היטל ההשבחה, אף שהבונים זכאים להלוואה ממשרד השיכון.

רצוני לשאול:

1. האם גביית ההיטל מיותרת?

2. אם הגבייה אינה כדין, האם תחזיר הרשות הממונה את הכספים?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. סעיף 19 לתוספת השלישית לחוק התכנון והבנייה קובע שורת פטורים מהיטל השבחה.

כדי לבדוק את נשוא השאילתא יש לוודא באיזה נכס מדובר וכן איזו תוכנית סיוע של משרד השיכון חלה על הנכס המדובר.

מכל מקום, אם ההיטל נגבה שלא כדין צריך להחזירו.

בכל מקרה של גביית סכומים שלא כדין, או מעבר למותר, הרי שמשרדנו הבהיר לרשויות המקומיות בחוזר מנכ"ל שעליהן להקפיד על ההחזרים.

בחירות למועצה המקומית מזרעה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הפנים ביום כ"ו בחשוון התשנ"ח (26 בנובמבר 1997):

ידוע לי כי רוב תושבי מזרעה דורשים לקיים בחירות לרשות המקומית בכפרם במועד הבחירות לרשויות המקומיות בנובמבר 1998.

רצוני לשאול:

1. האם מתכוון משרדכם להיענות לבקשת התושבים?

2. מתי יכריז משרד הפנים על מועד הבחירות בכפר מזרעה?

3. מה הם הפרויקטים שהמועצה הממונה ביצעה בכפר מזרעה מאז הקמתה?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. המועצה המקומית מזרעה הוקמה ב-28 במאי 1996. על-פי סעיף 3 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965, ייערכו הבחירות הראשונות תוך 60 ימים מתום ארבע שנים לכהונת המועצה. הסעיף האמור קובע אפשרות לקבוע מועד בחירות מאוחר יותר, בהתייעצות עם ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת או באישורה.

3. הפרויקטים שביצעה המועצה ומבצעת כיום הם: החלפת צנרת המים באזור הצפוני; בניית גשר על ואדי החוצה את הכפר; בניית כבישים (13, 8) בתוך היישוב; הסתיימה בניית בית-ספר יסודי שלב א'; פורסם מכרז לפרויקט הביוב ביישוב.

קריטריונים לאיחוד משפחות

חברת הכנסת ס' לנדבר שאלה את שר הפנים ביום ד' בכסליו התשנ"ח (3 בדצמבר 1997):

אלפי אזרחים יוצאי ברית-המועצות שקרוביהם אינם יהודים סובלים מבעיות של איחוד משפחות ושל קבלת מעמד בארץ.

רצוני לשאול:

האם יש למשרד הפנים קריטריונים ברורים להענקת מעמד לקרוביהם של האזרחים?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

משרד הפנים קבע קריטריונים ברורים לאיחוד משפחות, ואלה אושרו לא אחת בבג"ץ.

ככלל מאושרות בקשות של זכאי חוק השבות המבקשים את בני זוגם, וזאת לאחר שנבדקה כנות הנישואים. כמו-כן מאושרות בקשות של ילדים קטינים מנישואים קודמים של בן זוג לזכאי שבות שהיו בחזקת בן הזוג במשך תקופה קודם העלייה.

כן מאושרות בקשות לאיחוד משפחות להורים, קשישים ובודדים שאין להם ילדים אחרים בחוץ-לארץ.

הכוונה לאחד את כפר-ברא עם כפר-קאסם

חבר הכנסת ע' דהאמשה שאל את שר הפנים ביום י"א בכסליו התשנ"ח (10 בדצמבר 1997):

פורסם כי בכוונת משרד הפנים לאחד את שני הכפרים כפר-ברא וכפר-קאסם.

רצוני לשאול:

1. האם יודע משרדך כי האיחוד הנ"ל מנוגד לרצונם של תושבי שני הכפרים הנ"ל והם אינם מעוניינים בו?

2. מה ייעשה כדי שלא לכפות על ציבור תושבי שני הכפרים את הגזירה כאמור?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. עניין איחוד שני הכפרים הוא בגדר רעיון שנבדק על-ידי ועדת בן-שחר, שהוקמה על-ידי הממשלה בשנת 1996, והיא אמורה להביא את המלצותיה בפני שר הפנים.

טרם הונחה על שולחני כל המלצה בנוגע לכפרים אלה, ואם תונח, היא תיבדק ותינתן ההזדמנות לנוגעים בדבר להביע את דעתם, בטרם תתקבל החלטה כלשהי.

ערעור על החלטות הוועדה המקומית לתכנון ובנייה

חבר הכנסת ד' ראם שאל את שר הפנים ביום י"ח בכסליו התשנ"ח (17 בדצמבר 1997):

על-פי חוק התכנון והבנייה, ניתן להגיש ערעור על החלטת הוועדה המקומית לתכנון ובנייה רק במקרה של אישור חריגה באחוזי הבנייה.

רצוני לשאול:

1. לאן אמור לפנות אדם המתנגד להחלטות הוועדה, אם לא מדובר בחריגה?

2. כיצד ייתכן שבמקרים רבים אין שום ערכאה ציבורית לערעור על החלטות הוועדה המקומית?

3. מי מפקח על תהליך קבלת החלטות בוועדה לתכנון ובנייה?

תשובת שר הפנים א' סויסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. הרישא של השאילתא קובע קביעה שאינה נכונה. על-פי חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה–1965, ניתן להגיש ערר על החלטת ועדה מקומית הן בנוגע להיתר והן בנוגע לתוכנית כמעט על כל דבר.

אני מפנה לסעיפים 12ב, 112 ו-152 לחוק האמור.

היו"ר ל' אדרי:

אני מודה לך, אדוני.

שר הפנים א' סויסה:

שאילתא מס' 2211.

היו"ר ל' אדרי:

זה לא רשום כאן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

העניין עקרוני – – –

שר הפנים א' סויסה:

אני אשלח לך אותה. גופו כאן ואינו כאן.

היו"ר ל' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר הפנים, על הסבלנות שלך ועל הנוכחות שלך במהלך כל הדיונים של הכנסת היום.

אני מבקש להודות לחברי הכנסת, המעטים שנותרו והואילו להשתתף בדיון. אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת, לקצרניות, לסדרנים, לעובדי הכנסת, לערוץ-33 על ההשתתפות בדיונים ועל הסיוע בעבודת הכנסת.

אני מבקש להודיע, שמחר תיפתח ישיבת הכנסת ב-11:00. ישיבת הכנסת נעולה. תודה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:08.